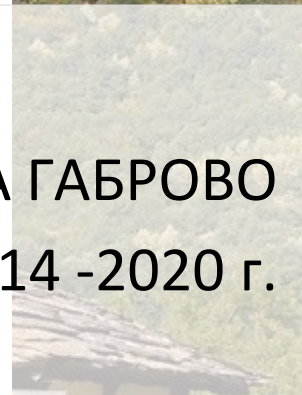
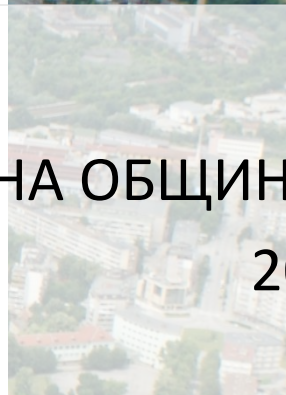

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГАБРОВО 2014 -2020 г.

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

ОБЩИНА ГАБРОВО 2014-2020

ТОМ II

СЪДЪРЖАНИЕ

1	ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГАБРОВО ЗА ПЕРИОДА 2014 - 2020.....	3
1.1	Обосновка на системата от цели и приоритети.....	7
1.2	Съгласуваност с предвидените в методическите указания на МРРБ стратегически и планови документи.	30
2	ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА	38
3	СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ (МОНИТОРИНГ) И ОЦЕНКА НА ОПР НА ОБЩИНА ГАБРОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА	40
4	СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА	42
5	ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	47
6	ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	56
7	ПРИЛОЖЕНИЯ	58

1 ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ГАБРОВО ЗА ПЕРИОДА 2014 - 2020

Общинският план за развитие на община Габрово е разработен за 7-годишен период на действие – от 2014 година до 2020 година. С него се определят средносрочните цели и приоритети за развитие на община Габрово, при отчитане на специфичните характеристики и потенциал на общината. Едновременно с това са взети предвид и стратегическите насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие, съдържащи се в Областна стратегия за развитие на област Габрово за периода до 2020 г.

Общинският план за развитие на община Габрово е съобразен с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие и със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

Планът е изготвен съгласно насоките за разработване на съдържанието на общински план, подробно описани в Методическите указания, одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие.

Общинският план за развитие отговаря на изискванията, залежали в стратегическите насоки и законодателството на ЕС в областта на регионалната политика, като съответства и на Националната стратегия за регионално развитие на Р България (2012-2022), Регионалния план за развитие на Северен Централен район (2014-2020) и Областната стратегия за развитие на област Габрово (2014-2020).

Общинският план за развитие на община Габрово 2014-2020 година отразява общия европейски контекст на политиката за балансирано и устойчиво развитие на регионите и местните общности в ЕС. Най-общо, стратегическите цели на тази политика са насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт. Освен по отношение хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, връзка е намерена и по отношение на методите за управление, наблюдение и оценка в процеса на разработване и изпълнение на общинския план за развитие. В този процес са използвани утвърдените в европейската практика инструменти за определяне на физически и финансови индикатори за отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките и проектите в рамките на общинския план за развитие. Ефективно се използват формите за предоставяне на информация и публичност относно разработването, приемането и

изпълнението на плана, както и за стимулиране на активното включване на широк кръг партньори в областта на интегрираното устойчиво местно развитие.

Стратегическата част на Общинския план за развитие на община Габрово (ОПР Габрово) обхваща формулирането на визията за развитие на общината до 2020 г., стратегическите цели, приоритетите и техните специфични цели. При формулиране на целите и приоритетите за развитие за периода 2014-2020 г. е използван утвърден алгоритъм.

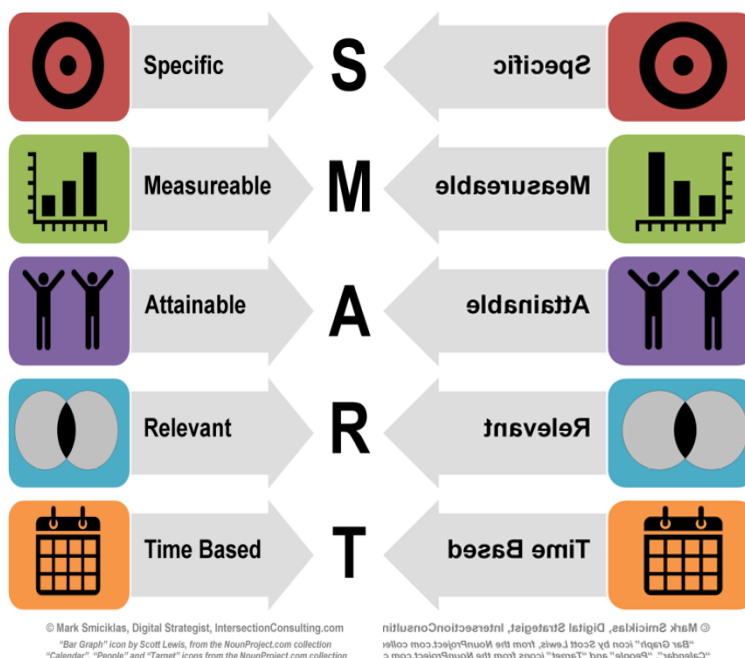
Първата стъпка се състои в определяне на Визия за развитие община Габрово до 2020 г. Втората стъпка е избор на стратегически цели, постигането на които ще доведат до реализирането на Визията. Следва формулиране на приоритети, адресирани и йерархично обвързани със стратегическите цели. За всеки от приоритетите са определени специфични цели, за постигането на които са идентифицирани конкретни проекти.

Целите, залегнали в Общинския план за развитие на община Габрово се характеризират като:

- количествено измерими;
- трансформиращи се в специфични действия;
- задаващи дългосрочните приоритети и улесняващи контрола върху постигането им.

Целите са SMART (Специфични/Измерими/Постижими/Приложими/Ориентирани във времето).

Фигура 1. SMART цели

За разработването на целите и приоритетите на Общинския план за развитие на община Габрово са използвани следните методи и подходи:

- Дефиниране на полюси на растеж и развитие – за оптимизиране на пространствената структура и селищната мрежа;
- Методи на геопространствения анализ – използване на средствата на Географските информационни системи за анализ и обработка на геопространствени данни;
- Метод на експертните оценки;
- Списъци и матрици на планирани мерки в стратегическите документи за национално, регионално, общинско развитие, национални секторни стратегии; стратегии на ЕС, други официални документи, съдържащи политики, които включват плановия хоризонт до 2020 г.
- Критериален подход при определяне на интервенциите (намесите), които се основават на ефекти/въздействия върху регионалното развитие;
- Групово вземане на решение за избор на алтернатива въз основата на конструктивен диалог, решаване на конфликтите и постигане на консенсус;
- Метод на пространствените сценарии.

Информацията, върху която стъпва формулирането на стратегическата част на ОПР Габрово се съдържа в Анализа на икономическото и социалното развитие на общината. Към тази основна база данни са добавени набраните задълбочени познания на авторския колектив за град Габрово в хода на разработване на ИПГВР на град Габрово. Обогатена е с анализ на нагласите и вижданията за развитие на общината на широк кръг заинтересовани страни, демонстрирани в проведените форми за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност. При ефективната подготовка са използвани резултатите и препоръките, съдържащи се в междинната оценка на ОПР Габрово 2007-2013 година. Изводите са съобразени със законовите рамки в страната във всички относими области: регионалното развитие, устройство на територията, опазване на околната среда, биологичното разнообразие и защитените територии, опазване културното наследство, опазване на води, гори и земеделски земи, насърчаване на инвестициите, социалното подпомагане и т.н. Отчетени са политиките и новите тенденции възприети в стратегия Европа 2020: социалното развитие – т.н. социално предприемачество и изнасяне на услугите в общността; отговорно извличане на полза от местните ресурси – развитие на агроекологични практики, насърчаване на екосистемни услуги; подхода за диверсифициране на икономическия профил; включване на иновативни подходи в управлението и при поддържане на жизнената среда – намалено потребление, нулеви отпадъци, устойчива енергия и намаляване на въглеродния отпечатък и т.н.

Стратегическата част на Общинският план за развитие на община Габрово е разработена и ще бъде прилагана като част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена в рамките на националната политика за регионално развитие. Стратегическата част на ОПР е съобразена с Областната стратегия на област Габрово 2014-2020, Регионалният план за развитие на Северен централен район 2014-2020, Националната стратегия за регионално развитие, Националната концепция за пространствено развитие и със стратегията Европа 2020. и се доразвива и обогатява от съответните компоненти на тази част от ИПГВР на гр. Габрово.

ВИЗИЯ

ОБЩИНА ГАБРОВО – ЗЕЛЕНА И ИНОВАТИВНА, ОТВОРЕНА КЪМ ХОРАТА, С БЛАГОПРИЯТНА СРЕДА ЗА БИЗНЕС И ИНВЕСТИЦИИ.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ

Формулирани са три стратегически цели, изведени от местния контекст. Те са съобразени с възможностите и ресурсите на общината и са насочени към преодоляване на предизвикателствата. Това им придава качества като специфичност и значимост. Около Визията и Стратегическите цели се обединяват местната власт, всички представители на работната група от Община Габрово, участниците в проведеното обществено обсъждане, кметовете и кметските наместници. Целите са реалистични и постижими във времевия обхват на следващия програмен период 2014-2020 година и, както е видно от представената система за мониторинг и оценка, те са и измерими. Целите са в тясна координация помежду си, което е от особено значение, защото представляват израз на локалните политики по всички въпроси от местно значение. Прилагането на интегрирания подход при планирането на стратегическата част на ОПР Габрово и на програмата за неговата реализация е предпоставка за ефективно управление на взаимосвързаните фактори на развитието и растежа, базирани на местните предизвикателства и ресурси.

Взаимовръзката между формулираните стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и изведените специфични цели е показана чрез дърво на целите - структурирано и йерархично представяне на целите на различните нива, обвързани с визията за развитие на общината. Виж Приложение № 1. Дърво на целите. [Apendix1 GAB-OPR Dyrvo - Celi prioriteti.png](#)

1.1 Обосновка на системата от цели и приоритети

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Стимулиране на икономическия растеж и повишаване конкурентоспособността на бизнеса в община Габрово.

Добре развитата икономика в община и/или регион е фактор за стабилност и нарастване на населението в прилежащите населени места и предпоставка за адекватно социално развитие. Общините и местните власти в България са изправени пред сериозно предизвикателство да участват и да подпомагат продължителния процес на реструктуриране на българската икономиката. Едновременно с това, те са в условия на сериозна конкуренция помежду си в национален и наднационален контекст с цел задържане и привличане на инвеститори и на население в трудоспособна възраст. Проблемите се задълбочават и в резултат на настъпилата световна икономическа криза, която засяга в различна степен всички икономически дейности. Ето защо е особено важно да се следва целенасочена политика, чрез която да се насърчава предприемачеството и се преодоляват бариерите пред бизнеса, които намаляват неговата конкурентоспособност. Първата стратегическа цел се фокусира върху възможностите за развитие на стимули за икономически ръст и повишаване на конкурентоспособността на бизнеса в община Габрово. Предвижда се целта да се постигне чрез широки партньорства между бизнеса, браншовите организации, образователните институции, местните общности и местна власт. За постигането на тази цел са залегнали три приоритета за действие.

ПРИОРИТЕТ 1. Стимулиране развитието на иновациите и създаване на условия за партньорства.

Като основни фактори за стимулиране на икономически растеж и развитие на конкурентоспособността на бизнеса са заложили иновациите и партньорствата. Съгласно Анализа на икономическото и социалното развитие, община Габрово е утвърден индустриален център със стабилна група малки и средни предприятия (МСП), с водеща роля на преработващата промишленост. Водещи сектори в икономиката на общината са експортно ориентирани. Обособените индустриални зони с изградена основна инфраструктура са силно предимство за община Габрово. Сред предимствата е и техническият университет (ТУ Габрово), който в продължение на повече от 45 години обучава студенти в областта на машиностроенето и приборостроенето, а в последните години и в свързаните с тях информационни и комуникационни системи и технологии. Всичко това предполага благоприятна среда за развитие на бизнес. От друга страна, по данни на Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България, делът на фирмите в Габрово, които са реализирали проекти

за технологично обновяване или други мерки за повишаване на ефективността на предприятията като въвеждане на иновации или иновационни дейности е много ограничен. Ето защо този приоритет се фокусира върху иновациите и партньорствата, като друг много силен фактор, както за развитие на иновативни решения, така и за внедряване на такива. Приоритетът включва две специфични цели.

Специфична цел 1.1. Повишаване на знанието и информираността за развитие на иновациите с фокус върху приоритетните за икономиката на община Габрово отрасли (технологични и продуктови иновации в традиционни и нови производства, в селското стопанство, туризма и други сектори).

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел са осигуряване на информационни кампании относно възможностите за внедряване на иновации във всички икономически дейности, в т.ч. и в селското стопанство. Предвиждат се конференции и форуми; е-платформи и обучения за ползването им, вкл. по места, предлагащи най-актуална информация относно възможности за финансиране, технологии и т.н. „добри практики“ от страната и чужбина, и др. Дейностите следва да се изпълняват периодично в рамките на програмния период 2014-2020 г.

Очаквано въздействие: Повишена информираност и знание за развитието на иновациите сред бизнеса, работещ в приоритетните за икономиката на община Габрово икономически дейности. Прираст на внедрени иновации.

Специфична цел 1.2. Развитие на бизнес инфраструктурата и свързаните с нея мрежи, с оглед стимулиране на иновациите с активното участие на ТУ Габрово в широк териториален обхват (на регионално, национално и наднационално ниво).

Други важен аспект в политиката за насърчаване на иновациите и партньорствата е развитието на бизнес инфраструктурата, която да опосредства и подпомага обмена на знания и умения, осъществяването на развойна дейност, внедряването на иновативни решения и т.н.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел са:

- Проучване на специфичните потребности;
- Анализ на потенциални иновационни, технологични и бизнес връзки въз основа на научно-изследователския профил на ТУ-Габрово;
- Провеждане на широкопосредствено достъп и изграждане на центрове за физическо позициониране на клиентски сървъри или друго оборудване в специализирани „дата

центрове” (центрове за колокация, които осигуряват необходимите условия за непрекъснато и безпроблемно съхраняване/обмен на информация);

- Създаване на дисперсен технологичен парк (гъвкави пространства за развойна дейност, логистика, работни места за МСП, представителни места за срещи и конференции, Чрез него се насърчават инвестициите в НИРД, включително в партньорство с научно-изследователски организации и други предприятия и се подкрепя развитието на инфраструктура за иновации и изследвания; подкрепя за развитие на високотехнологични и творчески индустрии с висока добавена стойност и на инфраструктура за иновации и изследвания; предоставяне на консултантска подкрепа за нововъзникващи и/или стартиращи предприятия в приоритетни сектори.

Очаквано въздействие: Развити бизнес инфраструктурата и свързаните с нея мрежи. Осъществени устойчиви партньорства. Прираст на внедрени иновации и прираст на нетните приходи от продажби.

Предвидените дейности за тази специфична цел се очаква да се реализират с активното участие на бизнеса и чрез публично-частни партньорства. Този подход допълнително засилва процесите на сътрудничество и повишава възможността за извличане на ползи от него.

ПРИОРИТЕТ 2. Разширяване икономическия профил на община Габрово. Насърчаване на традиционните и развитие на нови икономически дейности.

В община Габрово като утвърден индустриален център в миналото, са били установени за водещи определени отрасли. Въпреки че запазва място си като индустриален център, от една страна общината е силно засегната от процесите на реструктуриране на икономиката, което довежда до намаляване на броя на развиващите се отрасли. От друга страна, в периода на криза е налице спад в развитието на утвърдени икономически сектори, особено при експортно ориентирани, както и недостиг на средства за технологична модернизация. В същото време са налице множество неразгърнати потенциали, които са характерни за община Габрово и са предпоставка и възможност за разширяване на икономическия ѝ профил. Пример за това е уникалното съчетание от богато природно и културно наследство, благоприятен микроклимат и разнообразен ландшафт, характерни за община Габрово. Освен това въпреки сложния релеф, изградената пътна мрежа достига до всички населени места и забележителности в общината. В добавка трябва да се изтъкне и наличието на професионална гимназия по туризъм "Пенчо Семов". Тази комбинация създава условия за развитие на различни форми на туризъм, но предполага намиране на цялостни мерки с оглед осигуряване на координирани усилия за разработване, предлагане и промотиране на комплексен

туристически продукт. Друг пример за потенциал е и изведената в Анализа на икономическото и социално развитие благоприятната среда за развитие на културни и творчески индустрии, които със съответната подкрепа и знание могат да се превърнат във фактор за диверсифициране на местната икономика. Освен това са налице големи по площ територии заети с гори, относително обособени земеделски земи и отсъствие на замърсяващи предприятия и екологично натоварващи средата фактори. Това дава възможност за развитие на земеделие и животновъдство, включително и на сертифицирано биоземеделие и животновъдство. Разширяването на икономическия профил на община Габрово в описаните по-горе направления и насърчаването на традиционните и развитие на нови икономически дейности, комбинирано и с въвеждане на иновации, ще способства силно за постигане на устойчив икономически растеж и на повишаване конкурентоспособността на габровския бизнес. За този приоритет са формулирани две специфични цели.

Специфична цел 2.1. Създаване на условия за привличане на инвестиции и промотиране възможностите и предимствата на община Габрово, като добро място за развитието на бизнес.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Провеждане на серия от проучвания и анализи за възможностите за бизнес в община Габрово и нейните конкурентни предимства, които са обвързани с резултатите и надграждат проекта KNOW-HUB, финансиран по Интеррег IVC.
- Развитие и налагане на община Габрово като място за бизнес и култура (city branding). Създаване и прилагане на маркетингова стратегия - примерни дейности: създаване на запазен знак (лого) и послание (мото, слоган), рекламна платформа, участие в и провеждане на изложения, конференции, семинари, обмени, форуми, партньорски мрежи (ПР и нетуъркинг дейности).

Очаквано въздействие: Установени конкурентни предимства, заявяване и утвърждаване на община Габрово като привлекателно място за бизнес и живеене. Привлечени чужди и собствени инвестиции.

Специфична цел 2.2. Развитие на комплексен туристически продукт, като инструмент за устойчиво икономическо и социално развитие.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Разработване и развитие на туристически атракции, в т.ч. събитие туризъм;
- Създаване на мрежа от културни маршрути, тематични екопътеки и зелени коридори за велосипеден транспорт, панорамни площадки в град Габрово и на територията на общината;

- Изграждане и подобряване на прилежащата на недвижимите културни ценности инфраструктура (знакова информационна система и специфично осветление, цялостно благоустройство и обзавеждане на средата около и към туристическите обекти) и обучение на персонала в т.ч. проучване, консервация, реставрация, експониране на антична и ранно-средновековна крепост „Градище“, вкл. устройство и благоустрояване на прилежащата територия и подходите към крепостта; развитие на курортен комплекс „Узана“. Предвижда се някои от дейностите да могат да се извършват чрез доброволческата служба и в партньорство с НПО, ТУ Габрово, училища, читалища.

Проектите и дейностите по тази специфична цел се свързват и допълват от проектите и дейностите предвидени в Приоритет 6 „Осъвременяване, подобряване и разнообразяване на културната среда“.

Очаквано въздействие: Развит комплексен туристически продукт, прираст на приходите от туризъм. Позициониране на община Габрово като атрактивна туристическа дестинация и активен партньор в областта. Интензифициране на други сфери на обществения живот в резултат на интегрирането им в комплексния туристически продукт.

ПРИОРИТЕТ 3. Подкрепа жизнеспособността и конкурентоспособността на МСП.

Третият приоритет е насочен към развитието и устойчивостта на малките и средни предприятия в община Габрово в съответствие с „Национална стратегия за насърчаване развитието на малките и средните предприятия 2014-2020“ и в отговор на политиката на ЕС, наречена още „Small Business Act“. МСП са определени като двигател на всяка икономика, което намира подкрепа и в Анализа на икономическото и социалното развитие на община Габрово. Общинската политика за насърчаване на МСП се улеснява от наличието на стабилна група такива предприятия и от по-добрата образователна структура на населението спрямо тази на страната. Съществуват и известни пречки поради липса на достатъчно терени общинска собственост, подходящи за привличане на инвестиции от една страна, но от друга - в обособените индустриални зони има голям брой производствени терени в упадък, притежание на частни собственици и подходящи за конверсия. На този приоритет кореспондират две специфични цели, като се предвижда и очаква представителите на бизнеса и собствениците на терени да участват активно в политиката на общината в подкрепата за жизнеспособността и конкурентоспособността на МСП.

Специфична цел 3.1 Насърчаване на предприемачеството и стимулиране на МСП в община Габрово, чрез прилагане на пакет от гъвкави местни стимули и мерки.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Създаване и развитие на мрежа за иновативно бизнес и социално развитие, чрез пакети от стимули за развитие на МСП, посредничество за професионална реализация, предприемачество и изграждане на партньорства като двигател за устойчива местна и бизнес общност в Габрово;
- Проучване на специфичните потребности и изготвяне анализ на връзките на градско ниво между висшето и професионално образование, институциите на пазара на труда, предприемачите, обществения и граждански сектор и местната власт, анализ на потенциала за посредничество в сферата на социалното предприемачество и приложните иновации;
- Техническа подготовка и изпълнение на инвестиционни програми по съответните проекти, подготовка и реализация на комуникационни стратегии и партньорска програма за професионална ориентация, специализирани обучения, квалификация и обмен на знания;
- Създаване на физически, финансови и информационни условия за гъвкаво предлагане на места за бизнес (коуъркинг), включително и върху неизползвани или частично използвани сгради и терени, в т.ч. административни, производствени сгради и складове;
- Насърчаване развитието на МСП и земеделски производители чрез провеждане на обучения и консултации относно възможностите за финансиране, управление на рисковете, бизнес планиране, счетоводни услуги, управление на персонала и други;

Включените проекти и дейности са свързани и допълват интервенциите в Приоритет 2. Разширяване икономическия профил на община Габрово. Насърчаване на традиционните и развитие на нови икономически дейности.

Очаквано въздействие: Създадени нови малки или средни предприятия в различни сфери на икономиката. Устойчиво развитие на вече съществуващите.

Специфична цел 3.2. Подобряване на условията и базисната инфраструктура до и в производствените зони и терени на територията на общината, в т. число и чрез регенерация и конверсия.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Почистване, реконструкция и конверсия на индустриални терени. Обект на интервенция са замърсени / деградирани, неизползвани или частично използвани терени, при които са налице намерения за партньорство от страна на собствениците;
- Проучване на специфичните потребности и изготвяне анализ на нагласите на собствениците, правен и финансово-икономически анализ на бизнес модел, въз основа на финансови инструменти;

- Подготовка на схема за възобновяване на „кафяви“ зони, устройствена и техническа подготовка и съгласуване и изпълнение на инвестиционна програма, подготовка на механизъм за управление, изготвяне и реализиране на бизнес план и маркетингова стратегия с план за действие за възобновяване на „кафявите“ зони въз основа на публично-частни партньорства;
- Създаване места за обслужване и отдиш на работещите и осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, чрез оптимизация на ползването на индустриални терени и сгради, включително организиране на модулни преместваеми търговски обекти, спортни площадки и кътове за отдиш.
- Проучване възможностите за изграждане на земеделска инфраструктура (складове, вкл. хладилно оборудване, борси, поливна инфраструктура и т.н.) по отношение на ресурсите, икономическата целесъобразност, нуждите и готовността на земеделските стопани. Може да включва създаване и поддържане на ГИС база данни на земеделския и горски фонд, вкл. индивидуалните и колективни селскостопански практики.

Очаквано въздействие: Интензификация на дейностите в производствените зони и терени в общината. Подобрени условията и базисната инфраструктура до и в производствените зони и терени на територията на общината

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ2. Постигане на социално развитие, сближаване и създаване на възможности за пълноценен и достоен начин на живот.

Втората стратегическа цел е фокусирана върху хората и личностния потенциал, както и върху публичните среди и услуги с оглед доразвитието и обогатяването на условията и възможностите за пълноценен и достоен начин на живот. Тази стратегическа цел е в тясно свързана със стратегическа цел 1. Чрез едновременното и синхронизирано въздействие върху фокусите на двете цели ще се осигури качествен напредък в посока постигане на Визия Габрово 2020. Личностното развитие се разглежда през многообразие от аспекти, в т.ч. достъп до качествено образование и здравеопазване, но и възможност за получаване на допълнителна и разнообразна квалификация в условията на обучение през целия живот и възможност за трансформиране на нагласите от пасивен към активен и здравословен начин на живот. Стратегическата цел акцентира върху сближаването като основен движещ фактор се явява доразвиването на социалните услуги и изнасянето им от общността, но залага и на активизирането на качества като толерантност, съпричастност, ангажираност, взаимопомощ, приемане на различията и др. под. Едновременно с това се обръща особено внимание на културата като платформа за сближаване и изява, чрез използване на традиционните културни дейности и установените културни институти в съчетание с иновативни предложения и решения за предлагане на съвременен културен

продукт. Този подход цели културно и икономическо развитие, стимулиране на заетостта и развитието на културния туризъм и творческите индустрии в региона.

Широкото въвличане на заинтересовани страни (в това число и юридически лица) с нагласа за активно участие в политиките за образование, здравеопазване, социални услуги и култура, както и провокирането на такива нагласи и обвързването им с новите тенденции за развитие на икономическите дейности би довело до успешното обвързване на социалното развитие и икономическия подем в устойчив, приспособим и гъвкав конгломерат от взаимно свързани и допълващи се елементи на община Габрово. Това ще увеличи условията за намиране на индивидуалното поле за изява и полагане на труд на по-голям и разнообразен кръг от хора и едновременно с това ще повиши възможностите за равностойно и справедливо заплащане. Като цяло, целта акцентира върху добавената стойност на социалното сближаване с оглед цялостното бъдещо развитие на общината, включително що се отнася до нейния икономически просперитет и наличните възможности за реализация.

ПРИОРИТЕТ 4. Развитие на човешкия капитал и насърчаване ученето през целия живот.

Освен пред предизвикателството на трансформиращите се икономики, общините са изправени и пред проблеми, произтичащи от намаляващо и застаряващо население. Побързия темп, с които се развиват икономическите дейности и информационните технологии в сравнение с темпа на развитие на образователната система и нейното адаптиране към новите условия предполага дефицит на подходящи кадри за икономически профил на съответната община. Видно от Анализа на икономическото и социалното развитие, за община Габрово са установени негативни демографски тенденции и миграционни процеси, които най-общо се характеризират с високи темпове на намаляване на броя на населението предизвикани от ниска раждаемост, висока емиграцията и влошена възрастовата структура. Независимо от добре развитата мрежа от образователни институции за основно, средно общообразователно, средно професионално и висше образование, се установява сериозно несъответствие между квалификацията на кадрите и нуждите на бизнеса. Ето защо този приоритет е насочен към развитие на човешкия потенциал и насърчаване на ученето през целия живот.

Специфична цел 4.1. Прилагане на ефективни мерки за квалификация и преквалификация на работната сила, и насърчаване ученето през целия живот, в съответствие с икономическия профил на Община Габрово и съобразно идентифицираните потребности на бизнеса.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел са осигуряване на помощ и подкрепа (чрез предоставяне на сграда или пространство;

осигуряване на оборудване) за създаване на център за квалификация, преквалификация и учене през целия живот.

Очаквано въздействие: Повишаване на трудовата заетост чрез успешна квалификация, преквалификация и учене през целия живот.

Специфична цел 4.2. Повишаване възможностите за професионална реализация на младежите, съвместно с училищата, ТУ Габрово и компетентни държавни органи и бизнеса.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел: Провеждане на информационни кампании за бизнеса и работната сила в община Габрово относно гъвкавите форми на заетост /"работа под наем"/ и възможността местните фирми да наемат учениците от професионалните гимназии в последна година и след завършване на образованието им.

Очаквано въздействие: Повишени възможности за професионална реализация и намаляване на трудовите миграции.

ПРИОРИТЕТ 5. Повишаване качеството и доразвитие на социалната инфраструктура и разширяване достъпа до обществени услуги.

Съгласно Анализа на икономическото и социалното развитие на община Габрово, общината разполага с добре развитата мрежа от образователни институции за основно, средно общообразователно, средно професионално и висше образование, с добра материална база. В хода на Анализа се установи, че на ниво държавна образователна политика определените като изключително необходими структурни и съдържателни промени все още не са проведени, което задълбочава несъответствието в квалификацията на кадрите и нуждите на бизнеса.

В областта на здравеопазването е установено наличие на заведения и практики за болнична и извън болнична помощ в града, някои от които са с над общинско значение, но липсва информация относно нуждите, степента на обслуженост и удовлетвореността на потребителите от наличните здравни услуги. Особено обезпокоителна е публикуваната от РЗИ Габрово информация за продължаващи негативни тенденции в заболяемостта на населението.

Социалните услуги се характеризират с добре изградена система за предоставянето им и с висока степен на децентрализация. В хода на теренните проучвания бе установено, че изграждането на нови капацитети на социалната инфраструктура от резидентен тип биха могли да предизвикат известни негативни реакции у жителите на районите, в които те

трябва да функционират. Това представлява сериозна заплаха пред реалната интеграция на ползвателите на услугата и би могло да ги обрече на вторична сегрегация.

Многообразието от предизвикателства и проблеми в сферата на обществените услуги се допълва и от характерните за община Габрово много на брой, но с малко население селища и фрагментирана и моноцентрична селищна мрежа. Едновременно с това продължаващо развитие на световната икономическа криза предполага увеличаване на населението в риск от бедност и изолация, забелязва се и увеличаване на малцинствените групи от ромски произход на територията на общината.

За преодоляване на установените слаби страни и неизползвани потенциали в областта на публичните услуги е възприет интегриран подход, който изисква широко включване и обхваща работа с уязвими групи, дейности за повишаване на качеството и демонстриране на възможен различен поглед и подход за решаване на традиционните проблеми.

Специфична цел 5.1. Прилагане на комплексни мерки за интеграция на уязвимите групи чрез насърчаване приобщаването, подкрепа на социалното включване и намаляване на бедността в община Габрово.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Надграждане на пилотен проект "Приеми ме на село" и създаване на мрежа от приемни села в общината, адресирано към две целеви групи: възрастни, самотни хора в селата и деца и младежи на възраст 12-27 години;
- Изготвяне на проучване и създаване на цялостна стратегия за интеграция на ромите. Институционален анализ и изследване на практиките на Агенция Социално подпомагане, Регионален инспекторат по образованието, Агенцията за закрила на детето и Регионална здравна инспекция по въпросите свързани с интеграцията на ромите. Изследване на нагласите към ромите от страна на работодатели, образователните институции, кварталните общности. Идентифициране на възможни начини за решаване на съществуващите конфликти и проблеми с цел въвеждане и прилагане на успешни мерки за интеграция на ромите;
- Създаване на Общински подслон за бездомни лица от община Габрово за осигуряване на подслон, храна, социални консултации, посредничество за намиране на работа, жилище и финансова подкрепа.

Очаквано въздействие: Укрепване на свързаността и започнал процес по възстановяване на ценности като толерантност, съпричастност, ангажираност, взаимопомощ, приемане на различията. Намаляване на броя на социално изключените уязвими групи.

Специфична цел 5.2. Подобряване качеството на социалните услуги и услугите в здравеопазването и образованието /здравна профилактика, ефективна жилищна политика и образователна медиация/.

- **Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:**
- Внедряване на нови практики в представянето на учебния материал и общуването с учениците;
- Проучване на потребностите и възможностите за развитие на даровитите деца в областта на спорта, науката и изкуствата и създаване на фонд за подкрепа. Създаване на Комуникационна стратегия за широко огласяване на техните дарби и постижения, включване в изложби, празници и т.н.;
- Запознаване и въвличане на родителите в процеса на обучение.
- Приспособяване на дворовете на училищата и на детските градини и ясли за дейности на открито в контекста на идеята за „средата като третия учител“.
- Осъществяване на дейности в областта на здравната профилактика и образователната медиация за здравословен и активен начин на живот.
- Доразвитие на социалните услуги в близост до потребителите. Превръщане на социалните услуги във вид социално предприемачество – включване чрез обучение, чрез активна и продължителна работа на хора от сектора с хора извън него за подобряване нивото на предлаганите социални услуги, в това число и под формата на стаж. Включване в социалните услуги на хора извън сектора чрез доброволчески кампании сред младежи и студенти, безработни.
- Изграждане на нов или обновяване на остарял жилищен фонд за осигуряване на достъп до социални жилища. Изследване за възможността за осъществяване на последващото управление и поддържане достъпа до социални жилища чрез публично-частно партньорство.
- Създаване на Дневен център за деца и младежи с увреждания в бившата сграда на МУЦТПО. Изграждане на Център за настаняване от семеен тип в подкрепа на процеса по деинституционализация на децата в Дом за деца лишени от родителска грижа „Христо Райков“.
- Изграждане на Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с. Враниловци.

Очаквано въздействие: Подоброено качеството на социалните услуги и услугите в здравеопазването и образованието и чрез мобилизиране на общностна енергия и използване на различни от възприетите подходи - здравна профилактика, ефективна жилищна политика и образователна медиация.

ПРИОРИТЕТ 6. Осъвременяване, подобряване и разнообразяване на културната среда.

В Анализа на икономическото и социалното развитие на община Габрово са изведени определени закономерности в сферата на културата на територията на общината, които се потвърждават и от приетата Културна стратегия на община Габрово 2014-2024. Община Габрово се радва на положителния образ на общинския център в културно отношение - „Габрово - столица на хумора“. Има богат със събития културен календар, наличие на значими недвижими културни ценности¹ и потенциал за изява на много специфичен културен продукт - индустриална археология. В събитията, залегнали в културния календар и отвъд него, се включват традиционните културни институти, активни независими културни организации в рамките на града и над тридесет функциониращи читалища на територията на общината. Наред с това се оформят и редица проблеми свързани с развитието на съвременен културен продукт. Състоянието на културната инфраструктура, макар и количествено значима, не отговаря напълно на съвременните изисквания в сектора. Липсват координирани усилия за създаване на културни индустрии, подценяване на потенциала за привличане на публики и формиране на нови, съществува известна стереотипност в предлагането на културни събития и услуги. Едновременно с това, изключително положителен фактор се явяват заявените намерения и започналия процес по осъвременяване на културния продукт от страна на Община Габрово, отразени и в Културната стратегия 2014-2024, което стимулира развитието на среда, благоприятна за разрастване на културни и творчески индустрии на територията на община Габрово.

Специфична цел 6.1. Подобряване състоянието на културната инфраструктура като предпоставка за развитие на съвременен културен продукт в община Габрово.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Създаване на модел за и възстановяване на ключови обекти на културната инфраструктура в селата (предимно читалища) с участие на студенти и доброволци;
- Създаване на Център за съвременни изкуства;
- Възстановяване на ключови обекти на културната инфраструктура в Габрово - Дом на културата „Емануил Манолов“ и прилежащи пространства, терена и сградата на Летен театър, сградата на Художествена галерия „Христо Цокев“ и прилежащи пространства, сградата на Драматичен театър „Рачо Стоянов“ и Народно читалище „Априлов-Палаузов, Дома на хумора и сатирата, бившата Професионалната гимназия по текстил и моден дизайн, Планетариум, сградата на бившия Пионерски дом, бившия Младежки дом;
- Насърчаване създаването на мултимедийни центрове и работилници за младежка активност и творчески индустрии;

¹ На територията на цялата община, включително и от национално значение.

- Обновяване на остарял сграден фонд с висока културна стойност в ЦГЧ с обхват АА „Шести участък“ и „Житен пазар“ и включването му в мрежата от културни маршрути в град Габрово;
- Реставрация на Баев мост.

Очаквано въздействие: Развитие на съвременен продукт чрез подобряване състоянието на културната инфраструктура и функционалното ѝ преосмисляне и включване на творчески индустрии. Интегриране на културните обекти в комплексния туристически продукт на община Габрово, включително и чрез промотиране и експониране на недвижимите културни ценности.

Специфична цел 6.2. Обогаляване на културния продукт, подкрепа на творческите индустрии чрез прилагане на ефективен мениджмънт. Създаване и привличане на публики.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Организиране на нови комуникационни канали, създаване и поддържане на културен гайд (наръчник), работа с публики и оценка на културния календар;
- Създаване на Градска мрежа за развитие на туризъм (туристически информационен център) и оценка на съществуващия културен календар за обогаляване на активностите, част от „многолико Габрово“. Поставя се акцент върху „бавния“ стил на живот, индустриалната археология, екстремните спортове и др. като едни от „лицата“ на града;
- Учредяване и утвърждаване на Международен фестивал за съвременни изкуства;
- Създаване на фонд в подкрепа на изпълнението на културната стратегия.

Очаквано въздействие: Обогатен културен продукт с добавена по-висока стойност и привлечени публики. Ефективно управляван културен продукт посредством въведени иновативни практики.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Постигане на устойчиво и балансирано развитие и добро управление в община Габрово.

Третата стратегическа цел покрива предметните области, които допринасят за завършеността и целостта на политиките, водещи към постигането на Визията за община Габрово с хоризонт 2020 година. Тази цел поставя фокус върху инфраструктурната свързаност като фактор за подобряване на условията на живот и улесняване на достъпа до възможности и услуги на жителите от всички населени места. Ангажира се със задълбочаване на водената от Община Габрово политика за устойчива енергия и прилагане на принципа за ресурсна ефективност. Залага се на последователни,

надграждащи мерки свързани с обновяването и благоустрояването на жизнената среда. Целта съсредоточава усилия да покаже значимостта на природната среда с нейното биологично и ландшафтно разнообразие и да представи нейната добавена стойност. Инфраструктурата, резултатите от приложен принцип на ресурсната ефективност и устроената среда се разглеждат като третия елемент, „твърдия“ елемент, улесняващ и опосредстващ социалното и икономическото развитие. Четвъртият фактор за успешно местно развитие е доброто управление, разгледано през няколко призми – поддържане на устойчиво висок административен капацитет, формулирани ясни политики и правила, увличане на широк кръг от заинтересовани страни в планирането и изпълнението на планове и програми и въвеждане на иновативни управленски и технологични решения по въпросите от местна компетентност.

ПРИОРИТЕТ 7. Подобряване на инфраструктурната свързаност в община Габрово и доразвитие на системите за опазване на околната среда на принципа на ресурсната ефективност.

Приоритетът е насочен към подобряване състоянието на техническата инфраструктура. В Анализа на икономическото и социалното развитие на община Габрово са изведени следните констатации: Изградена е пътна мрежа, достигаща до всички населени места в общината, въпреки сложния релеф, но състоянието на междуселищната пътна мрежа е незадоволително. Освен това масовият обществен транспорт е недостатъчно ефективен и състоянието на подвижния състав е лошо. Липсва инфраструктура за велосипеден транспорт. Водоснабдителните мрежи са на територията на цялата община са относително добре развити и е стартирал процес на рехабилитация. Амортизирана и ненапълно изградена инженерна инфраструктура. Поставя се фокус върху усъвършенстване на модела на управление развитието на транспортната инфраструктура и подобряване свързаността на селата.

Специфична цел 7.1 Развитие на транспортната инфраструктура и модернизирание на обществения транспорт с цел повишаване на мобилността.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Изготвяне на транспортни проучвания, информационно осигуряване и изграждане на транспортен модел на община Габрово. Създаване на ГИС базирана информационна система за следене състоянието на трафика и пътната инфраструктура;
- Изграждане на подхода и тунела под Шипка и рехабилитация на пътни отсечки, свързващи територията с TEN-T мрежата;
- Въвеждане на интегриран градски транспорт на град Габрово - реализиране на физически и организационни мерки, подкрепящи устойчивата градска мобилност,

включително оптимизиране на МОПТ (маршрути , подвижен състав, информационна система и управление) и създаване на условия за интермодалност;

- Изграждане на система за споделени електрически велосипеди от типа „Педелец“;
- Изграждане, реконструкция и рехабилитация на улици, паркинги, велосипедни алеи и тротоари и поставяне на градско обзавеждане, внедряване на енергийно ефективно улично осветление и осигуряване на общо достъпна градска среда, чрез преодоляване на специфични бариери по главните градски направления, около ключови обществени пространства и спирките на МОПТ в град Габрово и аналогични интервенции в населените места от общината;
- Провеждане на източна улица и тунел и осигуряването на подходи откъм ул. „Хан Крум“ и ул. „Любен Каравелов“, изграждане и разширяване на съществуващата напречната връзка при ул. "Орловска", северно от сградата на МВР Габрово с обща дължина 1050 м.;
- Изграждането на връзка при ЖП ареала, архитектурно-художествената трансформация на пл. "Марсел де Бископ", ул. „Васил Левски“ реконструкция и обновяване на ул. "Свищовска", ул. „Ген. Николов“;
- Изграждане на мост над р. Янтра за пешеходно и велосипедно движение.

Очаквано въздействие: Повишена мобилност на населението в община Габрово и създадени условия за интермодалност. Ефективно управление и поддържане на транспортната инфраструктура.

Специфична цел 7.2. Подкрепа и създаване на условия за развитие на техническа и екологична инфраструктура в община Габрово.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Популяризиране на концепцията за енергийна независимост сред жителите на общината, респективно диверсифициране на източниците на енергия;
- Рехабилитация на мрежите и съоръженията за водоснабдяване и изграждане на разделна канализация за дъждовните и битови води в кварталите, които не са обхванати от Водния цикъл и рехабилитация на засегнатата улична мрежа. Изграждане на елементите на градското обзавеждане, внедряване на енергийно ефективно улично осветление и осигуряване на велосипедно движение и общо достъпна градска среда в обхвата на инфраструктурните интервенции;
- Рехабилитация и изграждане на водоснабдителни, канализационни мрежи и съоръжения (битови, дъждовни или смесени), в това число резервоари, помпени станции, локални пречиствателни съоръжения за отпадни води, дъждоприемни резервоари за поливни нужди и др. в и около населените места от общината при необходимост;.

- Изграждане на съоръжения за оползотворяване на утайките към ПСОВ.

Очаквано въздействие: Повишен интерес сред жителите и бизнеса на община Габрово за възможностите за енергийна независимост и диверсифициране на енергийните източници. Намаляване на риска при ползване на питейна вода, занижаване на антропогенното натоварване върху средата и реализиране на значителни икономии при ползване на питейна вода.

ПРИОРИТЕТ 8. Провеждане на активна политика от Община Габрово за устойчива енергия и намаляване на въглеродния отпечатък.

Община Габрово развива активна политика за устойчива енергия и този приоритет е в отговор на необходимостта и твърдата убеденост за продължаването ѝ. Община Габрово е въвела мерки за енергийна ефективност в значим брой обекти на образователната инфраструктура¹, включително и пилотни проекти за нискоенергийно строителство, и е предприела нови в същата област. Общината е член от 1997 г. на Общинската мрежа за енергийна ефективност „ЕкоЕнергия“ и през 2013 година се присъединява към Споразумението на кметовете за местна устойчива енергия. Въпреки това, състоянието на сградния фонд – общинска и държавна собственост е незадоволително, малък брой фирми работещи на територията на община Габрово са реализирали проекти за мерки за повишаване на енергийна ефективност и въвеждане на високо-технологично оборудване², жилищни сгради с недобри енергийни характеристики са висок дял спрямо всички жилищни сгради. Друг аспект на политиките за намаляване на въглеродния отпечатък е съсредоточаване на усилия за въвеждане на ефективни и иновативни мерки при поддръжка на жизнената среда. Този подход е предопределен и от наличието на данни за влошено състояние на компоненти на околната среда по отношение на замърсявания на речните води, липса на канализационна мрежа по места, голям дял на емисиите от битово отопление и транспорт, нарушения на акустичната среда и установената липсата на ефективна система за сметоизвозване на битови и депониране на строителни отпадъци.

Специфична цел 8.1. Подобряване на материално-техническата база и внедряване на мерки за ЕЕ в публичната инфраструктура.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Осигуряване на оборудване на материално-техническата база и внедряване на мерки за ЕЕ, прилагане на иновативни решения за събиране и използване на дъждовните води за повторната им употреба и изграждане на достъпна среда и

¹ Виж. точка 4.3.2 Образование от Анализа на икономическото и социалното развитие на община Габрово.

² По данни на ИСУН.

благоустройство на прилежащите пространства за обекти на образователната инфраструктура, общинска и държавна собственост на територията на община Габрово.

- Възстановяване на ключови държавни обекти на здравеопазването и социалните услуги в съответствие с Национална здравна стратегия до 2020 и Генералния план за болничната помощ - - преустройство, ремонт, осъвременяване, обзавеждане и оборудване, изграждане на достъпна среда, внедряване на енергоспестяващи мерки, адаптиране за използване на ВЕИ и/или микро ко-генерация, прилагане на иновативни решения за събиране и използване на дъждовните води за повторната им употреба и въвеждане на разделно събиране на отпадъците.
- Възстановяване на ключови обществени сгради и пространства на държавното управление на местно ниво - преустройство, ремонт, осъвременяване, обзавеждане и оборудване, изграждане на достъпна среда, внедряване на енергоспестяващи мерки, адаптиране за използване на ВЕИ и/или микро ко-генерация, прилагане на иновативни решения за събиране и използване на дъждовните води за повторната им употреба и въвеждане на разделно събиране на отпадъците.
- Възстановяване на публични сгради общинска собственост в селата.

Очаквано въздействие: Намаляване на потреблението на ресурси /енергия, вода/ при функционирането на публичните сгради. Повишаване качеството на предлаганите услуги и осигурен достъп, чрез възстановяване на обществените сгради и пространства.

Специфична цел 8.2. Въвеждане на екологични и ресурсно-ефективни подходи за утвърждаване на община Габрово като "зелена община".

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- „Озеленяване“ на дейностите по поддръжка на градската среда, чрез система от иновативни решения за: събиране и използване на дъждовните води; поддържане елементите на зелената инфраструктура; почистване на улиците и площадите; внедряване на ВЕИ; за намаляване на водния, въглеродния и общия екологичен отпечатък;
- Подобряване на „метаболизма“ на града, чрез: създаване на „лаборатория“ (вкл. с мобилно звено) за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци; въвеждане на интелигентна система за събиране на отпадъците при източника; създаване на инсталации за компостиране, разделно събиране и оползотворяване на биологично разградими и други битови отпадъци; създаване на хранителна банка и оползотворяване на излишъците; прилагане на концепцията "Нулев отпадък";
- Реализиране на локални инсталации и мрежи за производство и пренос на енергия (вкл. хибридни системи и умни мрежи);

- Ефективно използване на ресурсите чрез създаване и внедряване на интелигентни системи за оползотворяване на оборска тор и остатъците от растениевъдството и прилагане на концепцията "Нулев отпадък".

Очаквано въздействие: Диверсифициране енергийния профил на община Габрово. Намаляване на количеството на използваните първични ресурси за единица извършена работа. Намаляване на потреблението на ресурси /енергия, вода/. Намаляване на количествата депонирани отпадъци.

Специфична цел 8.3. Развитие на "зелена икономика" чрез повишаване на ЕЕ на производствени сгради и оборудване.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел: Стимулиране на бизнеса за внедряване на мерки за ЕЕ в производствените сгради и модернизация на оборудването. Успешно внедряване на мерки за ЕЕ в производствените сгради и модернизиране на оборудването.

Очаквано въздействие: Повишено знание за възможностите за внедряване на мерки за ЕЕ в производствените сгради и модернизация на оборудването и увеличаване броят предприятия на територията на общината, въвели такива. Намаляване на въглеродния отпечатък от производствените дейности.

Специфична цел 8.4. Повишаване енергийната ефективност и внедряване на ВЕИ в жилищни сгради на територията на община Габрово.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Провеждане на информационни кампании, вкл. и изнесени в кварталните общности, относно възможностите и ползите от обновяване на жилищните сгради и прилагане на мерки за ЕЕ;
- Провеждане на обследвания за енергийна ефективност и конструктивни обследвания на съществуващите сгради, дейности по конструктивно укрепване на многофамилните жилищни сгради, внедряване на мерки за енергийна ефективност, въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници, подобряване достъпа за хора с увреждания;
- Създаване на Център за интензивно обучение на етажните собственици в процеса по обновяване на жилищните блокове.

Очаквано въздействие: Повишен интерес и знание сред собствениците на жилища относно възможностите и ползите от конструктивното укрепване и въвеждането на мерки за ЕЕ. Намаляване потреблението на енергия и въглеродния отпечатък на обитаването.

ПРИОРИТЕТ 9. Обновяване и благоустрояване на жизнената среда.

Жизнената среда е разгледана в многообразие от аспекти. От една страна жизнената среда е средата на проявление на функциите на човешката дейност – обитаване, труд, отдих и рекреация, комуникация и мобилност, среда за осъществяване на публични услуги. От друга страна жизнената среда включва цялото обкръжение на организмите – живата и неживата природа. Тя се характеризира с екологичните фактори – елементи, който оказват пряко или косвено влияние върху живите организми през целия им жизнен цикъл или в някои от фазите на индивидуалното развитие. Екологичните фактори са необходими за съществуването както на хората, така и на всички други организми. Екологичните, естетическите и функционални характеристики на жизнената среда са предпоставка за физическото здраве и емоционалните нагласи на хората, за богатството на градското биоразнообразие, за формиране и съхранение на специфични ландшафти. Базирайки се на тези постановки, приоритетът съсредоточава мерки върху обновяване и благоустрояване на жизнената среда, като се предвижда изследване и съобразяване на функционалните особености на средите, нагласите на ползващите и тяхното значение и място в екологичната система на населеното място.

Специфична цел 9.1. Възстановяване, осъвременяване и социализиране на публични пространства (в т.ч. елементи на зелената система) и нефункциониращи обществени обекти на територията на община Габрово.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Благоустройство и паркоустройство на съществуващи зелени площи и на публични пространства за широко обществено ползване в населените места на община Габрово - изграждане и възстановяване на градини и улично озеленяване, площи, на детски и спортни площадки, игрища, обзавеждане и малки архитектурни елементи, прилагане на иновативни решения за събиране и използване на дъждовните води за поддържане елементите на зелената инфраструктура, внедряване на енергоефективно осветление;
- Реконструкция на Централния пазар и на пазара на „Шиваров мост“ и способстване предлагането на регионална и местна продукция. Осигуряване на възможност за паркиране, внедряване на енергийно ефективно осветление, прилагане на иновативни решения за събиране и използване на дъждовните води за повторната им употреба и въвеждане на разделно събиране на отпадъците;
- Реконструкция и рехабилитация на площад „Възраждане“ и свързаните с него пешеходни алеи и тротоари. Изграждане на велосипедни пътеки и алеи, поставяне на указателни знаци и др. свързани дейности, въвеждане на енергоспестяващо

улично осветление, създаване на достъпна архитектурна среда и др. Внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградата на Общината;

- Реконструкция и изграждане на спортна инфраструктура;
- Изграждане на система от обществени тоалетни в централната градска част и около ключови публични пространства.

Очаквано въздействие: Подобрени екологичните, естетическите и функционални характеристики на жизнената среда. Създадени предпоставки за активен начин на живот чрез благоустроени зелени площи и реконструирани ключови публични пространства и спортни обекти. Съхранено градско биоразнообразие.

Специфична цел 9.2. Поддържане и изграждане на привлекателна, достъпна и безопасна жизнена среда.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Създаване на достъпни и безконфликтни междублокови пространства чрез мерки за възстановяване и развитие с участието на живущите. Реконструкция и прилагане на иновативни решения за събиране и използване на дъждовните води за поддържане елементите на зелената инфраструктура, внедряване на енергоефективно осветление, внедряване на инсталации и провокации към гражданите и обществеността с екологична и социална насоченост и въвеждане на компостирането и разделното събиране на отпадъци;
- Подкрепа и развитие на локалните и кварталните центрове за общностни практики и неформално обучение и внедряване на инсталации и провокации към гражданите и обществеността с екологична и социална насоченост;
- Ограничаване популацията на бездомни животни и осигуряване мобилни клиники за кастрация.

Очаквано въздействие: Оживени и социализирани квартални пространства превърнати в спокойна, сигурна, човечна среда за общностни изяви постигнато със споделени усилия на местната власт, обитатели и ползватели.

ПРИОРИТЕТ 10. Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие. Управление на риска от природни бедствия.

За община Габрово е характерно богато природно и културно наследство, благоприятен микроклимат и разнообразен ландшафт. Налице са разнообразни природни и естетически качества на средата на населените места и потенциал за формиране на мрежа от малки ландшафти. Голям дял от територията на общината е част от Националната екологична мрежа. От друга страна, потенциалът за развитие на многофункционално селско и горско

стопанство е слабо използван въпреки много доброто качество на околната среда и наличието на природни условия, подходящи за развитието на биологично земеделие и агроекологични практики. Предпоставка за интензифициране на развитието на горското и селското стопанство е и изградената пътна мрежа, достигаща до всички населени места в общината. Предвид сложния релеф в община Габрово, са характерни територии с регистрирани свлачищни процеси и ерозия. В границите на общината има множество реки. Приоритетът се стреми да обхване и развие описаните предметни области, като залага на интегрирания подход и обвързване на предлаганите действия със свързаните в другите приоритети.

Специфична цел 10.1. Опазване, възстановяване и поддържане на високото биологичното и ландшафтно разнообразие, характерно за община Габрово.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Развитие на дейности по опазване на горите от незаконна сеч, разпространение на болести и пожари и др. и с популяризиране на статута на общината като пазител на горите и водите и осъществяване на партньорства със свързани с тях институции и други общини със сходни характеристики. Провеждане на информационни кампании за ценността на горските и водни ресурси и тяхното многофункционално стопанисване. Създаване на демонстрационен център с парк;
- Изготвяне на горскостопански планове и програми за горските територии в община Габрово, в които да залегнат идеите за устойчиво многофункционално стопанисване на горите, за периода 2015-2025;
- Популяризиране на градското и природно биоразнообразие чрез провеждане на информационни кампании и реконструкция и обновяване на Зоопарк Габрово.

Очаквано въздействие: Увеличаване на броя на хората в община Габрово с нагласата и знанието за ценността на горите и водите и за приноса на общината в опазване на тези публични блага. Ефективно стопанисване и управление на горския сектор чрез утвърдена планова основа.

Специфична цел 10.2. Изграждане имидж на община Габрово като "зелена община" чрез въвеждане на агроекологични практики и прилагане на концепцията за екосистемните услуги.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Създаване на календар за агроекологични практики в земеделието и животновъдството съвместно с университети и академични звена в тази област. Провеждане на обучения и консултации по проблемите за опазване на

биоразнообразието, НАТУРА 2000 и земи с висока природна стойност и разясняване на ползите от опазването;

- Подкрепа за отглеждането и съхраняването на местните сортове и породи. Провеждане на информационни кампании, създаване и поддържане на семенна банка съвместно с университети и академични звена;
- Информационна кампания за ползите от прилагането на концепцията за екосистемни услуги.

Очаквано въздействие: Увеличаване броя на стопаните, използващи агроекологични практики в земеделието и животновъдството и прилагащите концепцията за екосистемни услуги. Мобилизиране на публична енергия за опазване на биоразнообразието, НАТУРА 2000 и земи с висока природна стойност.

Специфична цел 10.3. Управление на риска от природни бедствия и активна политика за ограничаване на негативното въздействие от глобалните промени на климата с цел гарантиране сигурността на населението.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Предотвратяване ерозията на почвите на стръмни терени и предприемане на мерки за предотвратяване на свлачищните процеси.
- Превенция на риска от наводнения чрез мерки, щадящи биологичните коридори.

Очаквани резултати: Приложени мерки по предотвратяване ерозията на почвите на стръмни терени и свлачищните процеси. Проведени мерки, щадящи биологичните коридори с цел превенция на риска от наводнения.

Очаквано въздействие: Намалено въздействие върху територии в риск при природни бедствия.

ПРИОРИТЕТ 11. Поддържане на високо ниво на административния капацитет, въвеждане на иновации и въвличане на гражданите в процеса на планиране и управление.

Приоритетът се съсредоточава върху възможностите за повишаване на ефективността на управлението (включително и чрез въвеждане на иновации) на процесите по градско възстановяване и развитие, развитието на човешките ресурси и подкрепа за икономически ръст. Предвижда разнопосочни мерки за подобряване на административния капацитет, създаването на партньорски мрежи и осигуряване на планова основа. Община Габрово демонстрира високо ниво на административно обслужване и въведени услуги на електронното управление. Реализирани са програми към стратегически и оперативни документи. Изграден е капацитет за привличане и реализиране на проекти с европейско

финансиране. Като предпоставка за успешни партньорства се разглежда активния неправителствен сектор и установените международни сътрудничества. Известни пречки при създаването на партньорства може да се очакват поради липсата на достатъчно опит в областта на публично-частното партньорство в национален мащаб.

Специфична цел 11.1. Ефективно управление и планиране чрез поддържане на висок административен капацитет - развитие на ИКТ, поддържане на високо ниво на обслужване на гражданите и бизнеса, по-висока устойчивост при управлението на човешките ресурси.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Ефективно управление и планиране чрез поддържане на висок административен капацитет. Провеждане на обучения с цел повишаване на професионалната компетентност на служителите в общинската администрация;
- Проучване, анализ и внедряване на Е-услуги с цел подобряване административното обслужване на гражданите и бизнеса;
- Изработване на Общ устройствен план на общината (ОУПО), създаване на правила и нормативи за неговото прилагане и приемане от Общинския съвет (ОС) при необходимост на система от наредби например: Наредба за условията и реда за издаване на сертификат клас „Б“, Наредба за „зелени обществени поръчки“, Наредба за конкурсите за архитектура и градска среда, свързано с Културната стратегия 2014-2024.

Очаквано въздействие: Ефективно управление и планиране, въз основа на поддържан висок административен капацитет и при ясни правила и регламенти.

Специфична цел 11.2. Насърчаване активното участие на гражданите и бизнеса в процеса на вземане на решения по значими за Община Габрово въпроси.

Основни предизвикателства за преодоляване и действия включени в специфичната цел:

- Реализиране на социален маркетинг, работа в общността и организиране на доброволческа служба за подкрепа на реализация на ОПР и ИПГВР.
- Доразвитие и поддържане на Географско информационната система на Община Габрово (ГИС Габрово) с платформа за управление и наблюдение на градското възстановяване и развитие. Изграждане на нови и надстрояване на съществуващите структури на гео-бази данните в ГИС Габрово. Проектиране на нови инструменти, базирани на иновативни технологии и подходи в областта на автоматизация в събирането, обработката и анализа на данните в реално време. Приложения за обработка и предоставяне на информация и данни чрез web-базирани

геопространствени системи. Изграждане на среда за визуализация и анализ на триизмерно пространствено моделиране.

- Интеграция на публично-частните партньорства в процеса на реализация на ИПГВР и ОПР, разширяване и предлагане на възможностите за приложение и прозрачност на иновативните финансови инструменти в Габрово.

Очаквано въздействие: Устойчив резултат от реализирани проекти, включени в ОПР и ИПГВР Габрово предпоставен от широко включване на заинтересовани страни.

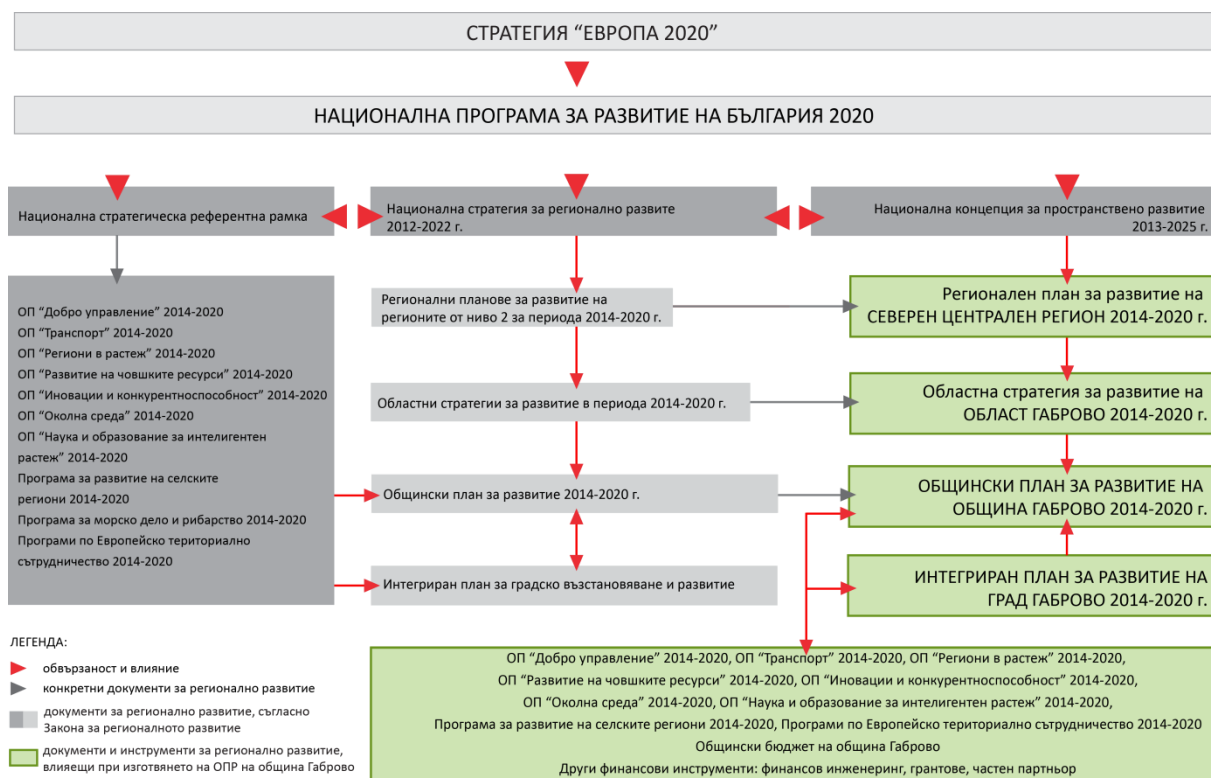
1.2 Съгласуваност с предвидените в методическите указания на МРРБ стратегически и планови документи

Обвързаност на ОПР Габрово с ключови стратегически документи на национално и европейско ниво

Съгласно Закона за регионалното развитие (ЗЗР), Общинският план за развитие е част от системата документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие в България. Той засяга най-ниското ниво на планиране в страната и негова задача е да отразява и конкретизира действията по провеждане на националната и европейска политика в тази област, като едновременно с това се съобразява със специфичните проблеми и възможности, произтичащи от локалния контекст.

Съгласно Методическите изисквания, при разработването на Общински план за развитие на община Габрово са отчетени и взети предвид национални стратегически документи от по-високите нива на планиране, както и европейски такива. Специално внимание е обърнато на Областната стратегия за развитие на област Габрово за периода 2014 – 2020 г., както и на връзката на Общинския план с изготвения Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Габрово 2014 - 2020 г.

Стратегическа рамка

Стратегия Европа 2020

Европа 2020 стратегия за растеж на ЕС е рамков документ с времеви обхват от 10 години, който определя основните теми в политиката на ЕС. Основен акцент е поставен върху необходимостта от смяна и преформулиране на концепцията за социално-икономически растеж на страните членки в условия на криза. В тази връзка, в документа са заложени три приоритетни области, които са взаимосвързани и взаимнозависими - **интелигентен растеж**, разчитащ на ефективни инструменти в образованието, изследванията и иновациите; **устойчив растеж**, визиращ преминаване към нисковъглеродна икономика и конкурентоспособна промишленост, при опазване на околната среда и **приобщаващ растеж**, акцентиращ върху създаването на работни места и намаляване на бедността. Тези приоритети са подкрепени със седем водещи инициативи, които спомагат дейността по координация на общите усилия на държавите членки по постигане на заложените приоритети. Последните добиват конкретно изражение в пет ясно дефинирани и количествено остойностени цели, касаещи повишаване на заетостта, увеличаване на инвестициите в научно-изследователската и развойната дейност, намаляване на вредните парникови емисии, повишаване на енергийна ефективност, увеличаване на делът хора с висше образование и намаляване равнището на ранно отпадналите от системата на средното образование, борба с бедността и социално включване.

В своята стратегическа част ОПР Габрово 2014 -2020 г. отразява гореспоменатите приоритети, като залага визия, цели и конкретни проектни предложения, в духа на Стратегията Европа 2020, пречупени през локалните нужди и потенциали. Стратегическите цели на общинския план, са насочени в три направления, които най-общо могат да бъдат определени като: **икономически растеж и повишаване конкурентоспособността на местния бизнеса**, чрез стимулиране на иновациите, подкрепа за МСП, сътрудничество с ТУ Габрово и бизнеса; **социално развитие, сближаване и създаване на възможности за пълноценен и достоен начин на живот**, чрез повишаване качеството и достъпа до обществени услуги (здравеопазване, образование, спорт и такива за уязвими групи), намаляване на бедността, подпомагане на процеса на осигуряване на трудова заетост; **устойчиво и балансирано развитие и добро управление** с акцент върху намаляване на въглеродния отпечатък, чрез развитие на екологична инфраструктура, енергийна ефективност, въвеждане на ефективно-ресурсни подходи за поддръжка на жизнената среда и опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие. Тези три стратегически цели, определят приоритети, специфични цели и проекти. Последните са финансово остойностени и притежават конкретни индикатори за измерване на техния резултат и въздействие.

Национална програма за развитие: България 2020

Национална програма за развитие България 2020 (НПР БГ 2020) е дългосрочен програмен документ, който определя визията за развитие на страната до 2020 г. и същевременно конкретизира целите на националните правителствени политики. Документът е разработен, предвид ангажиментите на страната ни като членка на ЕС, интегрирайки приоритетите заложи в рамковата стратегия Европа 2020 с тези на държавно ниво. Основната цел на НПР БГ 2020 е свързана с постигането на качествен и балансиран, дългосрочен икономически растеж, при внимателен анализ на състоянието на факторите за неговото постигане (човешки капитал, заетост, физически капитал, инфраструктура, технологично знание).

НПР БГ 2020 съдържа визия, цели и приоритети за национално развитие. Основните цели са три. В първата акцентът е поставен върху социалния аспект – повишаване на жизнения стандарт чрез образование, качествена заетост, социално включване и качествено здравеопазване. Втората цел визира развитието на инфраструктурни мрежи като условие за икономическо развитие и опазване на околната среда, и здравето. Третата последна цел е насочена към развитието на икономиката и привличането на инвестиции, развитието на иновации и ресурсна ефективност. На базата на целите и общата визия са разработени осем приоритета, които най-общо са свързани с повишаване качеството на образованието, намаляване на бедността и социално включване, устойчиво и интегрирано

регионално развитие, развитие на аграрен сектор и производство на продукти с висока добавена стойност, подкрепа на иновациите, укрепване на институционалната среда, повишаване на ресурсната ефективност и подобряване на транспортната свързаност.

В своите три стратегически цели, Общински план за развитие на община Габрово 2014-2020 г. напълно отразява основните насоки на развитие, залегнали в целите на НПР България 2020. Стратегическа цел 3 към ОПР Габрово 2014 -2020 г., свързана с **устойчиво и балансирано развитие и добро управление** засяга и темата за аграрния сектор, залагайки конкретни действия за развитие на агроекологични практики в земеделието и животновъдството, обусловени от традиции в тези области и значителен процент защитени територии, попадащи в екологичната мрежа НАТУРА 2000.

Национална стратегия за регионално развитие 2012 – 2022 г.

Националната стратегия за регионално развитие 2012 – 2022 г.(НСРР 2012 – 2022 г.) е стратегически документ от най-високо ниво на планиране в страната, който съвместява принципите на политиката на сближаване на ЕС, както и приоритетите на Европа 2020, свързани с постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. НСРР 2012 – 2022 г. е изготвена съгласно основните насоки и цели заложи в Национална програма за реформи както и Националната програма: България 2020. Едновременно с това, документът служи като координационно звено при синхронизирането на национални секторни политики по пътя към постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите в страната. Някои от основните задачи на стратегията са свързани с анализ на социално-икономическия профил на регионите, оценка на ресурсите, от гледна точка на необходимостта на постигане на конкретни цели в конкретен времеви хоризонт и стратегически насоки за разработване на регионални планове за развитие.

Стратегическите цели на НСРР 2012 – 2022 г. са насочени към постигане на икономическо, социално и пространствено сближаване, както и балансирано териториално развитие. Приоритетни са темите, касаещи подкрепата за малкия и среден бизнес, развитие на устойчиви форми на туризъм и развитието на културни индустрии, изграждане на инфраструктура, с цел опазване на околната среда, подобряване на достъпа до обществените услуги (образователни, здравни, културни и спортни), трудова мобилност, развитие на капацитета на регионалните и местни власти, с цел подобряване управлението на регионално развитие, трансгранично и транснационално сътрудничество, постигане на полицентричност в мрежата от населени места и интегрирано градско развитие, подобрена свързаност и по-добро качество на живот в селските райони.

Стратегическите цели на ОПР Габрово 2014 -2020 г. спазват тематичната насоченост и са организирани по подобие на тези в НСРР 2012 – 2022 г. В първата цел, основана тема е

икономическо развитие, втората касае човешкия фактор и неговото благосъстояние, а третата има отношение към балансираното и устойчиво развитие на територията на общината. Приоритетът, свързан с развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда от НСРР 2012 – 2022 г. присъства в третата стратегическа цел към ОПР 2012 – 2022г и допълнително включва действия за ресурсно-ефективни и екологични подходи за поддръжка на урбанизираната жизнена среда.

Национална концепция за пространствено развитие

Съгласно Закон за регионалното развитие, Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) е част от системата от документи за стратегическо планиране на пространственото развитие на страната от най-високо ниво. Заедно с Националната стратегия за регионално развитие 2012 – 2022 г. тя представлява основен инструмент за провеждане на интегрирано планиране и постигане на устойчиво социално и икономическо развитие на националната територия. НКПР 2013-2025 г. предлага модел и сценарии за развитие, който дава пространствен израз на отделните секторни политики и прави възможно тяхното координиране и регулиране.

В своята стратегическа част документът включва визия, средносрочни и дългосрочни цели, които акцентират върху **интеграцията в европейското пространство, постигане на полицентрично териториално развитие, пространствена свързаност и достъп до услуги, съхранено природно и културно наследство, стимулирано развитие на специфични територии, конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации.**

ОПР Габрово 2014 – 2020 г. е изцяло съобразен с гореспоменатите теми, като те биват припознати и интерпретирани в съответните стратегически цели и приоритети.

Темата за **конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации** е засегната в Стратегическа цел 1. на ОПР – Габрово: „Стимулиране на икономическия растеж и повишаване конкурентоспособността на бизнеса в община Габрово“. Конкретните действия са свързани с подкрепа развитието и внедряване на иновации във всички икономически дейности, в т.ч. и селско стопанство, създаване на технологичен парк, гъвкави пространства за развойна дейност, логистика, подкрепа за МСП, с цел насърчаване на инвестициите в НИРД, включително партньорство с научноизследователски организации и други предприятия за подкрепа на инфраструктура за иновации и изследвания.

Темата **пространствена свързаност и достъп до услуги**, в ОПР Габрово 2014 -2020 г. е обхваната от две стратегически цели. Стратегическа цел 2 „Постигане на социално развитие, сближаване и създаване на възможности за пълноценен и достоен начин на живот“ освен подобряване достъпа и качеството на социалните услуги и услугите в

здравеопазването и образованието, засяга действия насочени към борба с бедността и подпомагане на социалното включване.

Стратегическа цел 3 „Постигане на устойчиво и балансирано развитие и добро управление в община Габрово“ включва най-голям брой приоритети и действия за постигането им. Тук е засегната темата за **транспортната свързаност**, имаща отношение и към рехабилитацията на общински пътища, свързани с транспортен коридор № 9, част от TEN-T мрежата и подобряване на мобилността. В тази стратегическа цел на ОПР Габрово присъстват и приоритети насочени към съхраняване на **природното и културно наследство** и **стимулирано развитие на специфични територии**. Конкретните действия са свързани с опазване на горите, тяхното многофункционално стопанисване, въвеждане на агроекологични практики, прилагане на концепцията за екосистемните услуги и други.

Регионален план за развитие на Северен централен район за планиране 2014 - 2020 г.

Регионалният план за развитие се регламентира със Закона за регионалното развитие и представлява част от системата документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие. Той заема „междинно място“ в йерархията от документи, като осъществява връзката между националното и областно ниво.

Регионален план за развитие на Северен централен район за планиране 2014 - 2020 г. (СЦР 2014-2020 г.) определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на територията (NUTS 2) съставена от пет области - Велико Търново, Габрово, Разград, Русе и Силистра. Съгласно направения социално-икономически анализ, предмет на целенасочени действия са увеличаване на конкурентните предимства на района, преодоляване на вътрешнорегионалните различия и отключване потенциала на района. В тази връзка, дефинираните в СЦР 2014-2020 г. специфични цели засягат теми като **икономическо сближаване - повишаване на заетостта и приложение на иновациите; социално сближаване - преодоляване на различията в социалната сфера и ограничаване риска от социална изолация и бедност; териториално сближаване - балансирано и интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места; опазване на околната среда – ограничаване на замърсяванията и стимулиране използването на енергия от възобновяеми източници.**

Разработените стратегически цели и приоритети към ОПР Габрово 2014 – 2020 г. в значителна степен се припокриват с тези на РПР на СЦР 2014 – 2020 г. По подобен начин Стратегическа цел 1. „Стимулиране на икономическия растеж и повишаване конкурентоспособността на бизнеса в община Габрово“ на ОПР Габрово 2014 – 2020 г. насочва към действия за стимулиране на иновациите и партньорство между бизнеса и ТУ Габрово, създаване на технологичен парк, привличане на инвестиции и развитие на нови

икономически дейности, развитие на комплексен туристически продукт, подкрепа за МСП и други.

Във втората стратегическа цел на ОПР Габрово 2014-2020 г. „Постигане на социално развитие, сближаване и създаване на възможности за пълноценен и достоен начин на живот“, приоритетите са сходни със специфичните цели на РПР СЦР 2014-2020г. Тук основните теми са свързани с осигуряване на заетост, учене през целия живот, намаляване на бедността и социалната изолация, подобряване качеството и достъпа до социалните и здравни услуги, образованието и културата.

Стратегическа цел 3 „Постигане на устойчиво и балансирано развитие и добро управление в община Габрово“ на ОПР Габрово 2014-2020 г. и приоритетите, които попадат в нея, съответстват на последните две стратегически цели на РПР СЦР 2014 -2020 г. („Териториално сближаване – свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места“ и „Опазване на околната среда, съобразно предизвикателствата на климатичните промени и прилагане на европейските и национални стандарти за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта и стимулиране използването на енергия от възобновяеми източници). Сходните теми са свързани с повишаване качеството на градската среда, развитие на транспортната инфраструктура, развитие на техническа и екологична инфраструктура повишаване енергийната ефективност, внедряване на ВЕИ и други.

Областна стратегия за развитие на област Габрово 2014 – 2020 г.

Областната стратегия за развитие е част от системата документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие в страната. Тя е в пряка йерархическа връзка с общинския план за развитие и съдържа насоки за неговото разработване.

Областната стратегия за развитие на област Габрово 2014 – 2020 г. задава обща рамка за развитие на четири общини, посредством визия, цели и приоритети, разработени в съответствие с основните стратегически документи на национално и европейско ниво. Съгласно ЗРР и Методическите изисквания за разработване на общински план за развитие, ОПР Габрово 2014 – 2020г. напълно се съобразява с насоките на областната стратегия, като залага и конкретни действия за постигане на общата визия и приоритети на цялата област.

Стратегическите цели и приоритети на настоящият план регистрират пълна приемственост на същите от ОСР Габрово 2014 - 2020 г. по отношение на тяхната тематиката, смисловата организация и брой. Основните посоки на бъдещо развитие и в двата документа са систематизирани в три специфични цели. Първата има отношение към развитието на икономиката, повишаване на конкурентоспособността и привличане на инвестиции чрез

стимулиране на иновациите, подкрепа за МСП, разнообразяване на икономическите дейности, създаване на технологичен парк, развитие на клъстери и осигуряване на бизнес инфраструктура и др. Втората стратегическа цел на ОСР Габрово 2014 – 2020 г. отговаря на третата такава от ОПР и засяга постигане на устойчиво и балансирано развитие на територията, с акцент върху развитието на транспортна, техническа и екологична инфраструктура, енергийна ефективност, благоустрояване на жизнената среда, възстановяване и опазване на биологично и ландшафтно разнообразие.

Третата цел на ОСР Габрово 2014 -2020г., отговаряща на втора стратегическа цел на ОПР Габрово 2014 - 2020 г. има социален характер и е насочена към постигане на социално сближаване и създаване на възможности за пълноценен и достоен начин на живот, чрез повишаване качеството и достъпа до обществени услуги (здравеопазване, образование, спорт и такива за уязвими групи), вкл. подобряване на материално-техническата база, подпомагане на процеса на осигуряване на трудова заетост и осъвременяване на културната среда и нейната инфраструктура.

Фигура 2. Приемственост на стратегически цели от ОСР Габрово 2014 – 2020 г. в ОПР Габрово 2014 -2020 г.

Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Габрово 2014 -2020 г.

Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град е регламентиран в ЗРР и негова основна задача е трайно подобряване на икономическото, социално и екологично състояние на градовете или на части от тях. Този вид инструмент включва разработване на конкретни механизми - проекти, които са обвързани помежду си, с цел цялостната им

реализация да постигне ефект значително по голям от този ако те биват реализирани самостоятелно (ефект на синергия).

ИПГВР на град Габрово 2014 – 2020 г. и ОПР Габрово 2014 -2020 г. са два документа, които имат множество основания да бъдат разглеждани като интегрални, независимо че засягат различен териториален обхват. Двата документа се регламентират в ЗРР и са разработени в съответствие с водещи национални и европейски стратегически документи. Създават визии приоритети, които са взаимно включващи и допълващи се. И двата документа правят проектни предложения с еднакъв времеви хоризонт, предполагащи реализирането не само на твърди, но и на меки мерки с цел цялостен ефект на въздействието. Заложените в ИПГВР Габрово 2014 -2020 г. проектни идеи, присъстват в програмата за реализация на ОПР Габрово 2014 -2020 г. Те са заложи по начин, който позволява изпълнението на някои от тях да излезе извън границите на зоните за въздействие на ИПГВР и да обхване други части от града или общината, а изпълнението на други да бъде обвързано с проекти, изпълнявани на цялата територия на общината или такива свързани със специфични ресурси и среда.

2 ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица е разработена в пълно съответствие с Методическите указания, одобрени със Заповед № № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Индикативната финансова таблица обобщава необходимите ресурси за реализацията на приоритетните проекти за Общинския план за развитие на община Габрово през периода 2014-2020 г. Представява финансовата рамка на планираните ресурси по изпълнението на приоритетните дейности включени в плана в условията на широко партньорство с водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват планираните средства за осъществяването на ключовите за развитието на общината мерки и проекти, за които институционалната отговорност е на Община Габрово, но тя не може да се реализира без предвидената в плана подкрепа и със съвместните действия на всички заинтересовани страни, които могат да се разгърнат и чрез института на публично-частното партньорство. Заложените инвестиции предполагат разширяване на възможностите за инвестиции и мобилизират допълнителни ресурси в публичния и частния сектор. В Програмата за реализация е представен пълния набор от проекти и дейности, респективно инвестициите необходими за тяхното реализиране, чрез който ще се постигнат стратегическите цели и Визията за община Габрово за периода 2020. Включени са и проекти като примерни възможности за

развитие, които могат да бъдат инициирани и реализирани основно от частна и/или гражданска инициатива. Те са интегрирани и имат своето логично място по отношение на рамката от стратегически цели и приоритети на плана и имат съществен принос за постигане на Визията.

За определяне на прогнозата за финансовите ангажименти за общия обем инвестиции за реализацията на плана е използван метода на експертните оценки. Прогнозата е изготвена на базата на макроикономическите показатели за страната и региона (на нива NUTS 2 и 3) и тенденциите в социално-икономическото развитие на общината през периода до 2020 г. Взети са предвид средносрочните прогнози при съставянето и изпълнението на общинския бюджет по отношение на приходите, разходите и субсидиите в общинския бюджет. Съобразени са възможностите за използване на средствата от фондовете на ЕС, финансови инструменти, други национални и международни фондове и програми, доколкото информацията е публично достъпна и актуална към момента на изработване на Общинския план за развитие на община Габрово.

При изготвяне на индикативната финансова рамка е спазен принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от централния бюджет, фондове на ЕС и други публични и частни източници в цялост.

Определянето на обема на собствените бюджетни ресурси е съобразено с:

- Действащата нормативна уредба, определяща приходната база за местните бюджети;
- Тригодишната бюджетна прогноза 2014-2016 година на община Габрово;
- Осигуряване на необходимия ресурс за предоставяните публични услуги;
- Обслужване на вече ползвания кредитен ресурс в съответствие с договорените погасителни планове;
- Намеренията за привличане на нов кредитен ресурс;
- Поддържане финансовата стабилност чрез балансиране на разходните отговорности и ангажименти с приходния капацитет.

Инвестициите са представени по приоритети. В графата „Местно публично финансиране“ са включени средства от общинския бюджет, в това число и за съфинансиране на европейски проекти и средства от местни публични фондове. Общият размер на средствата в частта „Външно публично финансиране“ обхваща инвестиции от централния бюджет, включително и средствата за национално съфинансиране, средствата от

оперативните програми за периода 2014-2020, други възможни публични източници. Инвестициите в частта „Частно финансиране“ обхващат финансови ресурси набрани от дарения, спонсори, частни инвестиции, вложения в проекти с възможност за реализиране чрез ПЧП и други форми на партньорства в гражданския и частния сектор.

Общата сума на включените в Индикативна финансова таблица ангажименти, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, нормативните промени в законодателството на национално и общинско ниво, както и необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти. Виж: Приложение №2 Индикативна финансова таблица. [Appendix2 GAB-OPR IFT.xlsx](#)

3 СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ (МОНИТОРИНГ) И ОЦЕНКА НА ОПР НА ОБЩИНА ГАБРОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на ОПР на община Габрово е проектирана така, че да отговаря на методическите указания на МРРБ и най-добрите световна практики. Базирана е на опита и методологическите постановки, използвани от Световна банка, най-добрите практики на Евростат и Международния статистически институт.

Следвайки методическите постановки на Световна банка са възприети и доразвити някои принципни постановки, присъстващи в указанията на МРРБ. Те отговарят на базисното разбиране за същността на двата процеса – на наблюдение и оценка:

- Наблюдението (мониторингът) на изпълнението на плана е текуща дейност, съпътстваща процеса на реализация на ОПР, осигуряваща текущ контрол върху параметрите на изпълнението с цел реакция при възможно отклонение от плана;
- Оценката има за цел да установи дали заложените в плана цели са постигнати и каква е степента на постигане/ не постигане на целите.

Следвайки това разбиране на процесите на мониторинг и оценка системата от индикатори за изпълнение на ОПР на община Габрово е проектирана да съдържа две подсистеми:

1. Система от индикатори за мониторинг;
2. Система от индикатори за оценка.

Индикаторите, включени в системата, отговарят на следните принципи (заимствани и допълнени от изискванията за качество на информацията на Евростат):

1. Наличност на информация за индикаторите;
2. Навременност на информацията;
3. Релевантност;
4. Ефективност;
5. Качество;
6. Детайлност;
7. Полезност.

Йерархията на целите на ОПР е следната – стратегически цели, приоритети, специфични цели, проекти. Първите три нива е предвидено да бъдат оценявани в средата и в края на периода на изпълнение на плана чрез под-системата от индикатори за оценка. Най-ниското ниво ще бъде наблюдавано ежегодно чрез подсистемата от индикатори за мониторинг – за резултат и за ресурс. По-детайлно, двете подсистеми от индикатори се описват по следния начин:

1. Подсистемата от индикатори за мониторинг на ОПР има следните характеристики:
 - a. Ниво на измерване: проекти;
 - b. Периодичност: ежегодно;
 - c. Вид на индикаторите: индикатори за резултат, индикатори за ресурс;
 - d. Тип на индикаторите: абсолютен обем (брой, километри, квадратни метри, лева и др.);
 - e. Необходимост от информация за стойностите на индикаторите преди началото на периода на изпълнение на ОПР: не е необходимо.
2. Подсистемата от индикатори за оценка на ОПР има следните характеристики:
 - a. Ниво на измерване: специфични цели, общи цели;
 - b. Периодичност: в средата на периода и след края на периода на изпълнение на ОПР;
 - c. Вид на индикаторите: индикатори за оценка и въздействие;

d. Тип на индикаторите: темп на прираст в проценти или процентни пунктове $[(\text{стойност за оценявания период} - \text{стойност за началния период}) / \text{стойност за началния период}] * 100$;

e. Необходимост от осигуряване на информация за стойностите на индикаторите за въздействие преди началото на изпълнение на ОПР – необходимо е;

f. За целите на оценката всички стойностни индикатори се дефлират с Индекс на потребителските цени /ИПЦ/. По този начин се елиминира влиянието на инфлацията и се осигурява сравнимост на цените за различните периоди – текущите цени се привеждат в съпоставими цени.

Така проектираната система от индикатори за мониторинг и оценка с две подсистеми изисква осигуряване на данни за индикаторите за оценка и въздействие към три ключови момента – преди началото на периода на изпълнение на ОПР (т.нар. базисна стойност), в средата и след края на периода (т.нар. целева стойност). Когато се използват показатели от типа на темп на прираст, които трябва да оценят промяната на индикаторите за въздействие през дадена година спрямо избрана базисна година стойността на темпа на прираст за базисната година винаги е равна нула. Данни за индикаторите за резултат и ресурс се осигуряват ежегодно, съгласно плана наблюдение (мониторинг) на ОПР. Приложение №3 Система от индикатори. [Appendix3 GAB-OPR Indicators.xlsx](#)

4 СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА

Дейностите по наблюдение и оценка на изпълнението са важен елемент от качественото изпълнение на Общинския план за развитие. Навременното им извършване гарантира, че при изпълнението на плана ще се следват заложените в него цели, като в случай на нужда ще се предприемат и необходими мерки за актуализацията им за постигане на гъвкавост и устойчивост на политиките към външни за общината промени (например промяна в икономическата макрорамка, технологически иновации, законовата рамка на ниво национално и на ниво ЕС, поява на резки и екстремни екологични промени и т.н.) и/ли вътрешни такива (поява на непредвидени възможности/пречки пред местното развитие и работата на общинската администрация, поява на консервативно отношение на местния контекст спрямо процеса по прилагане на плана и т.н.).

За целите на успешно извършване на дейностите по наблюдение, оценка на изпълнението и актуализация на плана, следвайки методическите насоки за разработване на документа, планът предвижда изготвяне на система, съгласно нормативните изисквания и стандарти, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за

наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

1. Структура, отговорна за управление на системата за наблюдение, оценка и актуализация на ОПР

Процесът по управление на системата по наблюдение, оценка на изпълнението и актуализация на плана, се планира да бъде възложен при възможност на новосформираното за целите на реализация на ИПГВР на гр. Габрово „Звено за интегрирано градско възстановяване и развитие“ (ЗИГВР) или работна група, сформирана от Община Габрово за реализиране на дейностите по ОПР на община Габрово. ЗИГВР е пряко подчинено на кмета на Община Габрово. Неговите функции и структура са подробно разписани в документацията на ИПГВР на гр. Габрово в частта „Управление на реализацията на интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Габрово“. Обемът на проектите в ИПГВР, обвързаността им с други проекти в ОПР, пренасянето на някои от намесите отвъд зоните за въздействие, както и очакваното им общо синергично въздействие предполагат Звеното да поеме тази отговорност, за да бъдат постигнати по-ефективно съвместяване и по-тясна обвързаност при паралелното изпълнение, наблюдение и оценка на двата плана.

2. Информационна обезпеченост и методи за набавяне на информация за целите на мониторинга, оценката и актуализацията на ОПР

Информацията, нужна за успешното провеждане на дейностите по наблюдение и оценка, както е описано в предходния раздел на документа, се набира чрез предварително изготвена и приложена **система от индикатори за наблюдение и оценка**, измерваща резултати и използвани ресурси на ниво проект, и въздействие на ниво цели.

Набирането на информация за поддръжката на системата за мониторинг и оценка, съответно може да включва комбинации от следните източници:

- НСИ и други относими източници на обективни статистически данни (данни на социологически и маркетингови агенции, данни на международни организации, генериращи подобна информация регулярно и т.н.);
- Набавяне регулярно на актуални данни, събирани от компетентните органи на национално и регионално ниво (включващи данни за мрежите и комуникациите, за екологичните параметри на средата, селското и горското стопанство, промени в законодателството, данни за наблюдение и оценка на стратегически и планови документи на национално и регионално ниво и т.н. разнообразна информация, достъпна по институционален път на общинските институции);
- ИСУН (Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС за България);

- Използване на платформи от типа на Референтна рамка за устойчиви градове (The European Model for Urban planning - Reference Framework for Sustainable Cities (RFSC))
- Собствена методология (количествена и качествена, вкл. пространствено отнесена), разработена конкретно за набиране на информация по време и след приключване на даден проект/дейност, вкл. отчитане на обратната връзка от бенефициенти и други заинтересовани страни, след затваряне на конкретен проект/дейност. Съответно тя трябва да отразява резултатите на ниво проект и тяхното въздействие на ниво стратегически цели и приоритети.
- Методи, разработени конкретно за набиране на информация от организации партнирали/участвали/наблюдавали даден проект/дейност.
- Информация, свободно достъпна чрез системите за набиране на данни от социалните мрежи, както и друг тип свободно достъпни онлайн данни (за целите на т.н. social network analysis, big data analysis). Последните могат да бъдат набирани лесно и евтино при правилното изпълнение на заложените на ниво проект в плана комуникационни стратегии.

3. Система за докладване на дейностите на ОПР и осигуряване на информация и публичност

Дейностите по наблюдение, оценка на изпълнението и актуализация на плана следва да се разделят на три основни групи:

- ежегодно докладване за процеса на изпълнение на плана и заложените в него проекти;
- средносрочна оценка и актуализация на плана;
- финално отчитане на изпълнението на плана с оглед набиране на необходимата информация за формулиране на приоритети за следващия планов период;

За целите на адекватно оценяване на ОПР на община Габрово следва да бъде уточнено, че част от проектите, включени в програмата за реализация на плана, не са дейности в полето на общинската институция и тя не би могла сама по себе си да ги инициира и осъществи. Съответно те не са включени в индикативната финансова таблица на ОПР, тъй като не би следвало да се отчитат като реализирани/нереализирани проекти на Община Габрово и, съответно, привлечени и реализирани ресурси от нейна страна. В този смисъл докладването на успеха/неуспеха на тези проекти не би трябвало да бъде формализирано в докладите на ниво проект, а би следвало да бъде отчитано, в случай на възникването им, като част от цялостното въздействие за реализацията на целите и приоритетите на общината.

Екипът, изготвил ОПР, предлага тези проекти като примерни възможности за развитие, които могат да бъдат инициирани и реализирани основно от частна и/ли гражданска инициатива. Те, съответно са интегрирани и логични спрямо визията и рамката от стратегически цели и приоритети на плана. Тяхната конкретна реализация, от друга страна, зависи от фактори, до голяма степен външни на администрацията на Община Габрово, като например налична собственост и вещни права, припознаване на тези проекти от гражданите и бизнеса в общината, наличие на предприемаческа инициатива и отвореност или обратното - консервативно отношение, което блокира процеса на реализация, изменения в законовата рамка и т.н.. В полето на Община Габрово стои единствено отварянето с цел партньорство и широкото огласяване на тези налични и заложиени в плана потенциали.

Ежегодният доклад за изпълнение на заложените в общинския план за развитие цели следва да се изготвя от управляващото звено или работна група, сформирана от Община Габрово за реализиране на дейностите по ОПР на община Габрово. Първият ежегоден доклад следва да бъде публикуван в края на първата година от действието на плана. Въпреки че през нея все още няма да има изпълнени конкретни проекти от плана, тогава до голяма степен следва да са приключили подготвителните мероприятия (напр. техническо проектиране, процедури във връзка с разрешителни режими по устройственото и екологичното законодателство и др.) касаещи изпълнението на конкретни проекти заложиени в общинския план за развитие. Навременното идентифициране на евентуални проблеми и закъснения при изпълнението на тези подготвителни мероприятия ще спомогне за избягване закъснение в изпълнението на целия общински план за развитие.

Ежегодните доклади ще служат и за източник на информация за процеса за междинна оценка на изпълнението на плана.

От своя страна те би трябвало да се популяризират по подходящ и достъпен начин, включително да се публикуват на електронната страница на Община Габрово и в социалните мрежи, където общинската институция поддържа свой профил, както и да се даде възможност за получаване на обратна връзка от всички заинтересовани страни, участващи в реализацията на проектите от ОПР, както и по-широката общественост.

Последният ежегоден доклад следва да се изготви и публикува една година преди окончателния доклад за изпълнението на Общинския план.

Средносрочната оценка на плана следва да се осъществи в началото на четвъртата година от изпълнението на плана, непосредствено след приключването на ежегодния доклад за изпълнение. Това ще позволи качествено проследяване на процеса по изпълнение на ОПР

на община Габрово. В случай, че в процеса на средносрочна оценка се установят съществени изменения на рамката на международния, националния, регионалния и общинския контекст, достигане на приоритети, забавяне/невъзможност за достигането на приоритети, възникването на нови такива, на които следва да се реагира в краткосрочен план и други отклонения, следва да се пристъпи към актуализация на общинския план с оглед адаптация на политиките, залегнали в него, към настъпилите промени. ..

Резултати от средносрочната оценка следва да се комуникира към обществеността по подходящ начин, като всички заинтересовани страни и по-широката общественост бъдат включени на ниво набиране на информация (очаква се обратна връзка от всички включени в реализацията на ОПР заинтересовани страни), както и на ниво нужда от актуализация на целите и приоритетите, генериране на нови проектни предложения. Съответно резултатите трябва да бъдат достъпни по множество канали (вкл. онлайн в сайта на общината и профилите, които тя поддържа в социалните мрежи), като цялостния процес бъде съпътстван с подходяща медийна кампания преди, по време на изготвяне и след приключване на дейностите по доклада.

Що се касае до подпомагане на процеса по набиране на информация – нужно е предварителната информационна кампания да предвиди разяснения за по дейностите на средносрочната оценка на ОПР и кои са заинтересованите страни, чието участие би трябвало да бъде взето предвид при оценката.

Окончателен доклад за изпълнението се изготвя в края на плановия период с цел отчитане на изпълнението. Доклада се изготвя от управляващото звено или работна група, сформирана от Община Габрово за реализиране на дейностите по ОПР на Общината и включва следните основни части:

- Анализ на ситуацията към края на плановия период;
- Информация за изпълнението на плана и заложените в него проекти;
- Информация за неизпълнени цели и/или проекти, както и причини за неизпълнение;
- Предложения за приоритети за следващия планов период.

Окончателният доклад следва да се комуникира към обществеността по подходящ начин, като всички заинтересовани страни и по-широката общественост бъдат включени на ниво набиране на информация (очаква се обратна връзка от всички включени в реализацията на ОПР заинтересовани страни), ниво изготвяне на приоритети за следващия планов период и ниво генериране на конкретни проектни предложения. Съответно резултатите трябва да бъдат достъпни по множество канали (вкл. онлайн в сайта на общината и

профилите, които тя поддържа в социалните мрежи), като цялостния процес бъде съпътстван с подходяща медийна кампания преди, по време на изготвяне и след приключване на дейностите по доклада.

Към вече изброените мерки за публичност, съпътстващи дейностите по докладването на ОПР, следва да се добавят и систематичните дейности за комуникация, включване на гражданите в процеса на наблюдение и партньорство, специфично заложи за реализация на ОПР и описани в следващия раздел.

5 ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

С цел осигуряване на прозрачност и информираност на заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие относно очакваните резултати и ползи за местната общност, както и за да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация, са извършени редица дейности, описани по-долу, разделени на няколко типа, а именно:

- Дейности, извършени в рамките на разработването на ИПГВР на гр. Габрово;
- Дейности, извършени за разработването на ОПР на община Габрово;
- Дейности, които залягат в бъдещото изпълнение на плана;

1. Дейности за гражданско участие и партньорство използвани за разработването на ИПГВР на гр. Габрово

Използваните процедури за партньорство и включване на жителите на община Габрово в процеса на разработването на ОПР на общината до голяма степен се съотнасят с аналогичните дейности, извършени по време на разработването на ИПГВР на гр. Габрово, тъй като разработването на двата плана съвпада времево що се отнася до стратегическата част на ИПГВР. В добавка трябва да бъде подчертано, че ИПГВР на гр. Габрово е интегрална част от ОПР на община Габрово и цялостния контекст на неговата разработка е залегнал в разработката на ОПР.

Процесът на разработване на ИПГВР е подробно проследен в съответния раздел на документацията му. По-долу ще бъдат изброени само ключови дейности и мерки, свързани с гражданското участие, отнасящи се по-конкретно и към разработването на ОПР на община Габрово.

На 26.04.2012 г. е създадена фейсбук страница на ИПГВР на гр. Габрово, чиято идея е да дава лесен и широк достъп до информацията генерирана по време на разработването на

плана. Страницата може да бъде видяна тук: <https://www.facebook.com/GradskaViziaZaGabrovo>. Страницата продължи да бъде ползвана като платформа за комуникация на събитията, свързани с гражданско участие и от ОПР на община Габрово. От своя страна Община Габрово имаше задължението да комуникира към медиите на регионално ниво официалните събития, свързани с гражданското участие в процеса на подготовка на ОПР (напр. обществени обсъждания).

През периода май - декември 2012 г. в рамките на ИПГВР бяха проведени серия от теренни проучвания на територията на гр. Габрово, включващи:

Цялостно урбанистично теренно проучване на територията в рамките на строителните граници на град Габрово с цел оценка по предварително идентифицирани структурни единици и разработени, спрямо методическите насоки на ИПГВР и експертната оценка на екипа на Изпълнителя, критерии за оценка. Проучването имаше за цел да събере информация за идентифициране на потенциални зони за въздействие в рамките на ИПГВР на гр. Габрово. По време на работата на терен екипът събра ценна качествена информация за социалния и урбанистичния контекст на града, като също така осъществи множество партньорски контакти в града подпомогнали последващата работа в рамките на ОПР на града.

Социологическо количествено изследване сред фирмите в гр. Габрово за допълване на информацията за икономическата част на анализа на ИПГВР на гр. Габрово. Социологическо проучване нямаше за цел представителност, а контекстуализация на наличната макро-рамка и изясняване на конкретни нагласи относно настоящото и бъдещото развитие на икономиката на града. Планирана беше квотна извадка от 80 интервюта с фирми, от която бяха реализирани 67 интервюта.

Две фокус групи – една с представители на частния сектор в града и една с представители на активния неправителствен сектор с младежка и културна насоченост. Групите имаха за цел качествено допълване на информацията за градския контекст от две различни перспективни, както и генериране на идеи за проектни направления, които да залегнат в бъдещия план.

Онлайн анкета, целяща ориентация в нагласите на гражданите на Габрово за приоритетни пространства в града, нуждаещи се от намеса. Анкетата нямаше за цел представителност, а провокиране на размисъл и желание за участие в предстоящо обществено обсъждане за ИПГВР на гр. Габрово. С цел по-широко разпространение на информацията анкетата беше споделена на фейсбук страницата „Градска визия за Габрово“.

През март 2013 г. бяха проведени три кръгли маси с граждани на гр. Габрово на тема „Проекти в Зона...“, съответно за трите одобрени зони за въздействие на ИПГВР на гр.

Габрово. Участието в кръглите маси беше подробно отразено и обобщено в документацията на ИПГВР на гр. Габрово. В рамките на кръглите маси на участниците бяха предоставени:

форма за оценка на проектните предложения, генерирани от екипа, разработващ ИПГВР;

форми за генериране на собствени проекти от страна на участниците;

Материалите бяха предоставени за попълване и след приключването на масите на електронната поща на участвалите.

През месец април 2013 г. в рамките на изготвянето на предпроектни проучвания (ППП) към ИПГВР на гр. Габрово бяха извършени следните значими за включването на гражданите в процеса на планиране, дейности:

В рамките на PPP "Северна индустриална зона" се проведе теренно обследване, допълващо и актуализиращо данните от първоначалното обследване на територията проведено през юли 2012. Към него бяха проведени и серия от неформални разговори със собственици на имоти в зоната относно начините на ползване на територията и възможните сценарии за нейното възстановяване с участието на собствениците, спрямо техните нагласи, инвестиционни интереси и съществуващата нормативна база. В разговорите се разясняваха нуждите от и възможностите за подобно възстановяване.

В рамките на PPP "Трендафил 1 и 2" беше извършено подробно теренно обследване, допълващо данните от първичното обследване на територията проведено през юли 2012, съпроводено с паралелно провеждане на терен със социологически инструментариум (структуриран въпросник за свободно интервю, включени наблюдения) с цел разработване на модел за възстановяване на кв. Трендафил 1 и 2, част от Зона с преобладаващ социален характер, с участието на гражданите и вземайки предвид социалния и урбанистичен контекст на квартала. В рамките на проучването бяха прегледани стари планове, изготвена беше подробна оценка на територията и се проведеха 21 свободни интервюта с живущи в квартала и две интервюта с представители на образователните институции в квартала - ЦДГ Младост и 12 СОУ.

2. Дейности, за гражданско участие и партньорство използвани за разработването на ОПР на община Габрово:

2.1. Процедури, свързани с партньорство и участие в процеса на набавяне на информация и разработване на ОПР

На 22.04.2013 г. с решение на кмета на гр. Габрово е създадена работна група на основание на чл. 44 ал. 1, т. 6 от ЗМСМА и чл. 23 т. 1 от Закона за регионалното развитие. В

рамките на разработването на ОПР между работната група и Изпълнителя се проведеха серия от работни срещи (приблизително по една месечно след датата на създаването на работната група), в които работната група активно партнираше на Изпълнителя в процеса на набавяне на информация и в процеса на разработване на аналитичната и стратегическата част на плана.

През май 2013 г. Община Габрово стартира изготвяне на своя „Стратегия за развитие на културата (2014-2024)“. Документът беше приет на извънредна сесия на Общински съвет Габрово на 3 октомври 2013 г. Екипът на Изпълнителя работи в партньорство с разработващите стратегията с цел пълното интегриране на документа в ОПР.

Информация за целите на разработване на ОПР беше събирана от всички компетентни органи на национално и регионално ниво. За целите на допълване на получената информация, предоставена от Община Габрово и другите компетентни органи, бяха изчерпателно анкетирани и всички кметове и кметски наместници на Община Габрово. Анкетирането беше проведено с предварително подготвен инструментариум и под инструктажа на членовете на екипа на Изпълнителя, подготвили инструментариума, с цел помощ при нужда от разяснения за изискваната информация.

Паралелно с разработването на инструментариум за анкетирание на кметове и кметски наместници, беше проведено и частично теренно обследване на територията на общината, чрез използване на възможностите на ГИС портала на Община Габрово, както и с помощта на Google Street View, отчитайки остаряването на визуалната информация и ограниченията на последния софтуерен продукт. Информацията беше допълнена и сравнена с получените от кметските наместници данни на ниво населено място, както с информацията, получената от другите компетентни органи и Общината. На база извършената проучвателна дейност беше изготвена работна оценка на територията на общината, използвана както в аналитичната, така и в стратегическата част на плана.

2.2. Обществени обсъждания и гражданско участие в рамките на ОПР

В рамките на разработването на ОПР на Община Габрово бяха заложили две обществени обсъждания, маркиращи два ключови етапа от процеса на изготвяне на документа.

Първото обществено обсъждане беше проведено на 28.10.2013 г (понеделник) в Ритуална зала на Община Габрово и имаше за цел представянето и обсъждането на предложение за бъдеща визия, стратегически цели и приоритети за развитие на общината. Показаните на общественото обсъждане материали бяха предварително качени и достъпни на сайта на Община Габрово, както и във фейсбук страницата „Градска визия за Габрово“.

В добавка към оценяването на изработените предложения за визия, цели и приоритети, присъстващите граждани бяха приканени да се запознаят с и да попълнят форма за проектни предложения, които да бъдат взети предвид при изготвяне на програмата за реализация на ОПР. Формите за проектни предложения продължиха да бъдат приемани в рамките на последващите две седмици след общественото обсъждане на хартиен носител, както и в електронен вариант, в какъвто бланката беше достъпна на сайта на Община Габрово след приключване на общественото обсъждане. Общо бяха получени 11 попълнени форми за проектни предложения.

Второто обществено обсъждане маркира заключителния етап от разработване на ОПР на общината и имаше за цел представяне на цялостния план и приемането му от габровската общественост преди гласуването му от Общински съвет Габрово.

3. Неформални и качествени механизми за набиране на информация и изграждане на партньорства по време на разработване на ОПР и ИПГВР

Процесът по разработването на ИПГВР на гр. Габрово, а в следствие и ОПР на община Габрово включваше не само гореизброените повече и по-малко формални мерки за партньорство и включване. На фейсбук страницата "Градска визия за Габрово" може да бъде видян отзвук от множество инициативи, в които членове на екипа, разработвали двата плана, са участвали и подкрепяли неформално. Примери за такива са:

- събитията на галерия "Орловска" и по-специално фестивалът "Локация-Център";
- "Узана-поляна Фест";
- фестивал "В Центъра";
- събитията на габровската скейтборд организация "Ninja Squad";
- обсъжданията около възможностите за възстановяване на Летния театър на града, залегнали като част от самия ИПГВР.

Този тип дейности не са директно свързани с процес на планиране, но допринасят за навлизането на екипа в дълбочината на габровския контекст и за изграждането на мрежа от контакти със заинтересуваните страни в града и общината.

В допълнение, за целите на качественото изпълнение на ОПР на общината, екипът на Изпълнителя следеше непрекъснато повече и по-малко значимите събития, случващи се в града, и се старееше да участва в колкото е възможно повече от тях, неформално разказвайки процеса на планиране и неговата значимост за гражданите.

4. Мерки за осигуряване на прозрачност и широко включване при изпълнението на ОПР

Прозрачността при осъществяване на ОПР се осъществява на множество нива и целенасочено включва широк набор от заинтересувани страни.

На първо място прозрачност на проектите от „Програмата за реализация“ на ОПР се осъществява чрез формалните процедури, осигуряващи такава в българското законодателство, а именно процедурите залегнали в Закон за устройство на територията, Закон за опазване на околната среда, Закон за обществените поръчки, Закон за публично частното партньорство, Закон за културата и др.

В допълнение на тази рамка в самата „Програма за реализация“ на ОПР има залегнали мерки за прозрачност и включване, както на гражданите, така и на широка интердисциплинарна експертност на различни нива. Преди те да бъдат описани, трябва да бъдат очертани няколко важни бариери пред широкото гражданско участие, които формалните процедури в българското законодателство не биха могли да преодолеят. Мерките, залегнали в „Програмата за реализация“ на плана се опитват да третират именно тях, до колкото това е възможно. Важно е да се подчертае, че тъй като част от тези мерки са донякъде иновации в управлението и изпълнението на проекти, тяхното приложение може да бъде успешно, но може и да се окаже застрашено от консервативно отношение на заинтересуваните страни и проблемна адаптация към институционалния контекст.

Една от основните потенциални бариери за широкото включване на гражданите в процеса на изпълнение на плана, както беше отчетено по време на неговата разработка, е сложната макрорамка на плана и трудната преводимост на неговия експертен език на всекидневно ниво. Екипът установи, че трябва непрекъснато да превежда (което значително опростява и стеснява обхвата на) възможните бъдещи ефекти от плана. Най-успешна стратегия в това усилие се оказа „оцветяването“ на работата по разработване на плана и бъдещата негова реализация. Казано по друг начин, нужно е всяко едно проектно направление и всеки един отделен проект да бъдат конструирани в достъпен „разказ“, при това генериран след дълбочинно запознаване с конкретни особености на общото живеене в града. В допълнение на това, при стартиране на работа по всеки един проект, отвъд формалните процедури за прозрачност, залегнали в българското законодателство, трябва да бъде допълнително разработена ясна схема за партньорство и механизми за участие на всички заинтересувани страни и тя да бъде разпространена сред тях директно и опубликувана максимално широко. По този начин всички потенциални партньори ще са достатъчно ясно осведомени за това, което цели проекта и дейностите, в които те биха имали интерес да допринесат чрез своето включване.

Същевременно трябва да се подчертае, че нуждата от инициативи генерирани „отдолу“ от гражданите, както и техния интерес към и активно участие в общото живеене на града, не са очевидни за тях. Напротив, въпреки множеството конкретни и понякога, особено на

ниво квартал, твърде либерални действия, които гражданите извършват, оживявайки градското пространство на всекидневно ниво, те не на всяка цена считат, че трябва формално да покажат своя ангажимент към него. Много от тях твърдят, че извършват тези действия, защото са „изоставени“ от институциите (в случая в лицето на Община Габрово - нагласа, изявила се конкретно по време на теренните проучвания в кв. Трендафил 1 и 2 в процеса на изработване на ППП за ИПГВР на гр. Габрово), чиято отговорност би трябвало да е публичната грижа за общоградското живеене. Като примери за тази позиция можем да дадем появяващите се на страницата на „Градска визия за Габрово“ във фейсбук призови от типа *„направете това..“*, а на постове, свързани с участие на гражданите са се явявали коментари от типа *„нали затова ви плащаме, за да не се занимаваме ние“*. Тази съществуваща консервативна позиция не може да не бъде взета предвид като обективна пречка за включване на гражданите в дейностите по изпълнение на плана и неговия мониторинг.

Паралелно тя съжителства сравнително плътно с друга от своя страна крайно либерална позиция, твърдяща, че не желае намесите на институциите във всекидневието си именно поради факта, че тези намеси са твърде инвазивни и са рядко устойчиви и успешни. Тази позиция е недоверчива към всяко действие на общинските и други институции, тъй като смята че резултатите от него целят единствено злоупотреба с власт и чужди усилия. В този смисъл те (вече) не искат да имат нищо общо с тях и не биха се включили в призив към общи действия (този тип нагласа се изразява и споделяното от активни граждани мнение, че Общината допуска и подкрепя само дейности, на които самата тя е бенефициент по някакъв начин, като включително реализира самостоятелно идеи, които са ѝ били предложени от граждани, търсещи партньорство).

Като допълнителна заплаха за прозрачността и включването на партньорите на ниво институционален контекст трябва да бъде посочен и обективният проблем на продължаващото затруднение на междусекторната и междуинституционална комуникация, което значително стеснява перспективите на планирането и проектната дейност. Същевременно този фактор води и до допълнителния ефект на разпокъсаност и непрозрачност на механизмите за поддържане и управление на информация в отговорните институции и значително затруднява достъпа до еднозначни и актуални данни, особено на ниво населено място и по-ниско, като затруднява и връзката на локални данни с данните, събирани на национално и по-високо регионално ниво.

Всички тези описани пречки бяха срещнати по време на разработването на плана, но съвсем не са характерни само за габровския контекст. Те, все пак, донякъде интерпретират отчетената съществуваща дистанция между усилията на Община Габрово за развитие на града (формално отчитани като висока успеваемост при усвояването на средства) и

широко разпространената негативна нагласа на габровци спрямо града им и възможностите в него.

Въпреки това в града вече има оформено ядро от граждани, голяма част от тях активисти на гражданския сектор, които имат желание и полагат усилия да обърнат гореописаните тенденции. Фактът, че те са малко, но много активни, личи в присъствените списъци от обществените обсъждания и кръглите маси по време на разработването на ИПГВР, както и от тези на ОПР. Изпълнението на ОПР ще трябва да разчита на тях и да ги ползва като медиатори в своите усилия по постигане на широко гражданско участие и легитимност на своите действия.

В добавка това ядро трябва да бъде целенасочено разширявано като важен момент в този процес могат да се окажат новите комуникационни възможности, които онлайн платформите като ГИС и социалните мрежи разкриват. За целите на широкото включване в изпълнението на плана те трябва да бъдат изключително активно ползвани тъй като имат някои от следните предимства:

- могат достъпно да образуват и да „оцветяват“ процеса на изпълнение на плана;
- могат да разширяват и разработват мрежата на активните медиатори включително извън градския контекст на Габрово (т.н. networking);
- могат да се популяризират по достатъчно достъпен начин дейностите по изпълнение на плана и техните ефекти за широката общественост и същевременно дават възможност за отворен диалог и обратна връзка към координиращото процеса звено;
- могат да служат за публичен архив на вече положените усилия по разработване и изпълнение на плана, достъпен за максимално широка оценка от гражданите, включително такива, които вече не живеят постоянно в града или такива, които биха искали да отидат да живеят в него;
- поддържат достъпни бази данни, включително даващи възможност за проследяване на процеса по включване и оценка на успешните и неуспешните начини, по които се представя информацията;

Имайки предвид бариерите и възможностите пред потенциалното включване, с които екипът на Изпълнителя се сблъска и опозна по време на разработката на плана, в самата „Програма за реализация“ на ОПР са залегнали следните мерки, имащи за цел обезпечаване на процеса по включване и намаляване на ефекта, до колкото това е възможно, от гореизброените пречки:

1. Мерки на ниво проект и проектно направление с основна цел широко включване в процеса на изпълнение на плана. Тези мерки присъстват като дейности в по-голямата част от проектите в ИПГВР и ОПР и представляват по същество иновации в управлението и

изпълнението на проекти с цел именно широко включване на заинтересувани страни и прозрачност. Те са особено важни и що се отнася до акцента върху генериране и въвеждане на иновации и нови технологии в икономическите дейности. Както вече беше отчетено, поради това, че се явяват новост за габровския контекст, те биха могли да се окажат и неуспешни. Мерките са представени чрез следните дейности:

- Предварителни проучвания на контекста и нагласите на заинтересувани страни с цел адаптиране на изпълнението на даден проект спрямо тях. Тъй като подобен процес би могъл да доведе до определена консервативност в резултатите, защото отчита съществуващите условия, като негово допълнение са предвидени паралелни процеси по комуникация и образование на заинтересованите страни относно възможности, ефекти и добри практики при изпълнението на даден проект. Като цяло предварителните проучвания би трябвало да ползват богат набор от интердисциплинарни методи, с акцент работа „на терен със заинтересувани страни“ - последното с цел именно съчетаване на аналитичните с образователни методи. Работата на терен, от своя страна, трябва да се случва интензивно както на място, така и използвайки всички възможности, които социалните мрежи и ГИС дават за разпространяване и достъп до информация онлайн с цел достигане до максимално широк набор от заинтересувани страни.
- Изграждане на модели за успешна реализация на проект на база предварителните проучвания на контекста (финансови модели, управленски модели и модели за участие, маркетингови и комуникационни модели). Тъй като голяма част от проектите изискват като база партньорство, за да бъдат реализирани (особено що се отнася до проектите част от ИПГВР на гр. Габрово третиращи „Зона на публични функции с висока обществена значимост“ и „Зона с потенциал за икономическо развитие“, където за контекста на града е характерно заинтересуваните страни и потенциалните бенефициенти да са частни, а не публични субекти), то възможностите за развитие на ПЧП и развитието на иновативни финансови механизми са широко застъпени като дейности по проектите и трябва да бъдат адекватно разяснявани на заинтересуваните страни.
- „Превеждане“ или правене на резултатите от моделите „всекидневни“ (предимно чрез извеждане на добри практики и използване на подходящи казуси, заети от предварителните проучвания, и чрез представянето им на обучения, семинари, работилници или други форми за учене през целия живот), за да се улесни участието на заинтересуваните страни в тях. Това „превеждане“ е заложено на ниво проект в дейностите тип „Провеждане на комуникационна стратегия/маркетингова стратегия/план за действие“, „Изготвяне на партньорска програма/мрежа“, „Провеждане пилотна фаза“ и т.н. дейности, заложени в по-голямата част от проектите в програмата за реализация. Тези дейности са нещо отделно от дейностите по традиционните „Информация и публичност на проекта“, като

последните са задължителни за всеки проект, включен в програмата за реализация на ИПГВР.

2. Проекти изискващи и подпомагащи включването на гражданите в наблюдението и в самия процес на реализация ИПГВР и ОПР. Такива проекти са „Идеи и връзки“, „Габрово ГИС“ и „Добра воля“, които имат за цел именно достъп до и обмен на информация, засягаща съществуващите и появяващите се нови възможности в града, включително конкретно свързани с процесите по градско възстановяване и развитие от една страна, а от друга образование за включване в този процес „отдолу“ (на принципа на доброволчеството, стажовете и т.н.)

3. Всички проекти от ОПР на община Габрово, свързани с приоритет „Поддържане на високо ниво на административния капацитет, въвеждане на иновации и въвличане на гражданите в процеса на планиране и управление“. Проектите от този приоритет имат за цел създаването на нужните механизми за предвидима и устойчива местната институционалната среда, които да бъдат достатъчно проследими (включително чрез интегрирането на ИКТ в този процес) и в тях ясно и разбираемо да бъдат описани схеми и варианти за участие от страна на всички потенциални партньори, граждани и инвеститори.

4. Цели проекти с акцент социално включване и интеграция на уязвими групи. Това са проекти, от една страна засягащи развитието на сектора на социалните услуги и иновации в него („Човешка близост“, „Дом за всички“, „Шарено манисто“), но от друга проекти целящи намаляване на социалните дистанции и ефектите на джентрификацията, често съпровождащи процесите по възстановяване и развитие на даден контекст на обитаване („Подкрепа за общността“, „Сърцето на квартала“, „Квартален иконом“, но и „Градски съкровища“ и „Паметта на мястото“).

Успешно провеждане на всички тези мерки и проекти и спазването на съществуващата законова основа, която гарантира граждански контрол, разширявайки я с либералния достъп до информация, който онлайн платформите (ГИС, социални мрежи и т.н) предоставят, би трябвало да доведе до максимална прозрачност и ефективно гражданско участие в изпълнението на ИПГВР и ОПР на град Габрово.

6 ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

С програмата за реализация на Общинския план за развитие на Община Габрово се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и отговорните институции и партньорските структури за изпълнение на проектите. Интегрираният подход е приложен и на ниво проект. В резултат, по-голямата част от проектите са комплексни и много спектърни и като такива подкрепят осъществяването на повече от една специфична цел. При завършване на дървовидната йерархична структура

на целите и приоритетите, идентифицираните проекти са отнесени към онези специфични цели, за осъществяването на които способстват в най-силна степен. Тази последователност в изследването на връзките, структурирането и адресирането на целите и действията за тяхното постигане, гарантират затвърждаването на община Габрово като **зелена и иновативна, отворена към хората и с благоприятна среда за бизнес и инвестиции**.

Приложение №4: Програма за реализация на проектите, включени в ОПР Габрово 2014-2020 – Табличен вид. [Apendix4 GAB-OPR Programa za realizaciya.xlsx](#)

В програмата за реализация се съдържат както инфраструктурни проекти и проекти, включващи интервенции в сгради, среди и пространства, така и така наречените „меки“ мерки залагащи на работа в общността по отношение на социалното включване и интеграция на уязвими групи, образованието, здравеопазването, културата, информация и знание за иновациите и въвеждане принципа на ресурсна ефективност, квалификацията и преквалификация, компетентността, откритостта и предвидимостта на местната власт. Силен акцент е поставен върху възможността за разгръщане на нови бизнес идеи и на включването на гражданите и бизнеса в наблюдението и в самия процес на реализация на ИПГВР и ОПР. Следва да се отбележи, че инфраструктурните проекти и меките мерки са обвързани логически, времево и териториално.

Отговорна институция при реализиране на голяма част от проектите е Община Габрово. На базата на направен анализ за съответните проекти, са предложени като партньори свързани организации, ведомства, граждански инициативи и сдружения, неправителствени организации, образователни институции, бизнеса в община Габрово. Проектите, представляващи бизнес идеи, определени като примерни възможности за развитие, не са в компетентността на местна власт, а изцяло в полето на частната и гражданската инициатива. Някой от тези инициативи, както и част от другите проекти е възможно да се реализират посредством публично-частно партньорство. Тези проекти са включени в Програмата за реализация на проекти чрез ПЧП, съгласно чл. 18, ал. 4 от ЗПЧП.

Приложение №5: Програма за реализация на проекти чрез ПЧП. [Apendix5 GAB-OPR Programa za realizaciya PPP.xlsx](#)

За всеки от проектите, включени в програмата за реализация е разработена кратка анотация, имаща за цел изясняване на детайлите свързани със съответния проект. Този подход е избран в подкрепа на мерките за осигуряване на прозрачност и преодоляване на бариерите пред широко включване при изпълнението на ОПР.

Приложение №6: Програма за реализация на проектите, включени в ОПР Габрово 2014-2020 – Анотации на проектите. [Apendix6 GAB-OPR Programa za realizacia Anotatii.docx](#)

7 Приложения

Приложение 1. Йерархична структура на целите и приоритетите, залежали в ОПР на община Габрово.

Приложение 2. Индикативна финансова таблица.

Приложение 3.1. Индикатори за мониторинг.

Приложение 3.2. Индикатори за въздействие на ниво специфична цел.

Приложение 3.3. Индикатори за въздействие на ниво приоритет.

Приложение 3.4. Индикатори за въздействие на ниво стратегическа цел.

Приложение 4. Програма за реализация на проекти включени в ОПР Габрово.

Приложение 5. Програма за реализация на проекти с възможност за осъществяване чрез ПЧП включени в ОПР Габрово.

Приложение 6. Програма за реализация на проекти включени в ОПР Габрово. Анотации.